

Соња Богдановић

ПОСЛЕДЊИ ВОЗ

Драмска повест

(за позориште или филм)

СОЊА БОГДАНОВИЋ Рођена је у Загребу 1935 године. Студирала историју уметности у Београду. После завршених студија радила у Институту за историју уметности на Филозофском факултету у Београду. Руководила је пројектима *Библиографија и историографија српске уметности*. Магистрирала са темом *Михаило Валјеровић и Драгумин Милутиновић као исјраживачи српских сјаина*. Објављивала радове у научним часописима и зборницима.

После пензионисања, 1994. године посветила се књижевном раду. Пише драмске текстове, романе и приповетке. Објавила је комедију *Каша* (ССД 16), *Црвенкаја у небајци* (ССД 17), *Едерланда* (ССД 18) *Суђење Баба Јаги* (ССД 19), *Сјанојло међу женама* (ССД 22).

Од позоришних комада изведени су: *Црвенкаја у небајци* (Дечији драмски студио у Чачку, премијера 1. IX 2001. у режији Драге Ђирић; Луткарско позориште у Нишу, премијера 10 XI 2004. у режији Тање Цветковић), *Едерланда* (Мало позориште “Душко Радовић”, Београд премијера 20. II 2002. у режији Воје Солдатовића) и *Сјанојло међу женама*, (Култ театар, “Корак до позоришта” 16. V 2005. у режији Саше Волића).

Соња БОГДАНОВИЋ

ПОСЛЕДЊИ ВОЗ
Драмска повест
(за позориште или филм)

ЛИЦА

ГОСПОЂА ДОБРИЛА МАРЈАНСКИ
(око 60 година)

Њени унуци:

МИЛЕНА (16 година)

ДАМЈАН (15 година)

НИКОЛИЦА (13 година)

КЈАРА (велики пас)

Ејизодна лица:

ТАСА (Миленин ујак)

Комшинице:

ДАЦА

СТАНКА

СОЈКА

ТЕТКА

БРАНКА

НАТА

Пуџници у возу:

НИШЛИЈКА

ШВЕРЦЕРКА

СТАРИ ГОСПОДИН

СТУДЕНТ ИЗ БУРГАСА

СТУДЕНТКИЊА ГРКИЊА

ДЕВОЈКА

ЛУДАК

Пуџници у чекаоници:

МОНАХ

МОНАХОВА МАЈКА ИЛИ РОЂАКА

ДЕЗЕРТЕР

ХУМАНИТАРАЦ – ГРК

СТАРИЈА ЖЕНА

ДЕВОЈЧИЦА

ПУТНИЦА ИЗ БУГАРСКЕ

Службена лица:

КОНОБАР У СТАНИЧНОМ БИФЕУ

КОНОБАРИЦА У ХОТЕЛУ

КОНОБАРИЦА У БИФЕУ НА

ГРАНИЧНОМ ПРЕЛАЗУ

КОМАНДИР МИЛИЦИЈЕ

ПРВИ МИЛИЦИОНАР

ДРУГИ МИЛИЦИОНАР

ЦАРИНИК

ЖЕНА ЗА ШАЛТЕРОМ

ОТПРАВНИК ВОЗОВА

КОНДУКТЕР

Осџали:

СТАРИЈИ МЕШТАНИН

МЛАЂИ МЕШТАНИН

Сџајисџи:

Људи и деца у склоништу касирке и
куџи у самопозлузи, щуди на улици,
пуџници у возу и на железничкој станици.

Милиционари на железничкој станици и
на граничном прелазу

ДАМЈАНОВ ОТАЦ

 ПРВИ ЧИН

Радња I чина траје три недеље.

Дом ђосиође Добриле Маријански

Просечан шийски сѝан “модерног” насеља из 70-тих година прошлог века. Намештај сѝилски и зломалан, непримерен скученом просѝору. Све је похабано али не и поцељано. Много књижа на полицама, сѝоловима и по поду. На зидовима иконе, сѝаринско сребрно кандило, уметничке слике и фотографије предака из XIX века. Велики анѝикни сѝи који не ради, вазе и разни украсни предмети нађурани су тамо где је за њих било местиа. Уѝркос ѝескоби и привидном нeredу дом изгледа лепо и пријатно. Осећа се континуишеи сѝаре грађанске породице која се много ѝуѝа селила из веће у мањи сѝан.

 Дан први

Предсобље у сѝану ђосиође Добриле Маријански

Оѝворена вратиа према куѝаѝилу и дневној соби. Гђ-а Маријански у куѝаѝилу ѝуни водом велико ѝласѝично буре за куѝус. Она је фина, пријатна особа, немарно очешљана и одевена комоѝно у неѝио сѝаро. У дневној соби укључен ѝелевизор. Чују се вестии и сѝално ѝонављани савеѝии о ѝонашању за време бомбардовања. Улази Милена – крхка, нежна девојчица. Вуче ѝешку ѝуѝину ѝорбу. За њом иде велики ѝас – Кјара.

МИЛЕНА: Бао Бако.
(Сѝуѝиѝа ѝорбу).

ГОСПОЂА: (Сѝуѝиѝа лонац на лавабо, излази из куѝаѝила)
Што си вукла ту торбу? Могли су Дамјан и Николица да је донесу?
(Љуби се са Миленом)

МИЛЕНА: Нисам се сетила. У граду је хаос. Дошла сам пешке. Хоће ли стварно да нас бомбардују?

ГОСПОЂА: Не знам. Јави мами да си стигла.

МИЛЕНА: (Креће према ѝелефону)
Тата је у паници. Телефонира сваке ноћи. Убеђује маму да одмах изађемо из земље јер ће већ данас да нас бомбадују.

ГОСПОЂА: Треба да се склони ко може.

- МИЛЕНА: Мама не верује. Једном су нам претили, па ништа.
- ГОСПОЂА: Тата је можда у праву. Они у иностранству су боље обавештени.
- МИЛЕНА: Како да идемо!? Стан нисамо продали, визе нисмо добили...
(Ситиже до телефона и пружа руку да подигне слушалицу)
- ДАМЈАН: (Испрчава из дечије собе озарен, опремљен за тенис, налаће на Милену)
Ђао ђао.
(У пролазу помилује Кјару)
- МИЛЕНА: Куда ћеш?
- ДАМЈАН: На тренинг. Касним...
- МИЛЕНА: Зар имаш тренинг? Данас?!
- ДАМЈАН: Сваки дан имам тренинг.
(Илази напоље)
- МИЛЕНА: (Слеже раменима. Гђ-и Маријански)
Шта ћеш с том водом?
- ГОСПОЂА: (Која се у међувремену враћила у кућу и наславила да јуни буре)
Правим залихе .... Хајде, телефонирај.
Милена узима слушалицу и окреће број.

Промена сцене

Дечија соба у сћану гошћоће Добриле Маријански

Николица седи на јоду и прави од теџлица кандила. Улази Милена са јуином јорбом и Кјаром. Кјара скаче на Николицу. Он је мази. Милена сјушија јорбу у хошак, љуби Николицу а он се оћима. Милена се смеје.

- НИКОЛИЦА: Шта ми радиш!? Не волим то. Колико остајеш?
- МИЛЕНА: Док не добијемо визе.
- НИКОЛИЦА: Водите и Кјару?
- МИЛЕНА: Надам се. Шта то правиш?
- НИКОЛИЦА: Кандила. Кад буде ноћу нестајала струја... Ти спавај на мом кревету, ја ћу да расклопим помоћни лежај.
- МИЛЕНА: ОК. Кјара ће да спава са мном.
- НИКОЛИЦА: (Ређа кандила на јолицу)
Зашто хоће да нас бомбардују?
- МИЛЕНА: Појма немам.

- ГОСПОЋА: Ја сам видела подрум пре него што су направили боксове. Све је предвиђено – и мокри чвор и санитарни уређаји, вентилација, херметичко затварање за случај контаминације...
- НИКОЛИЦА: Постоје излази из зграде ако буде срушена. У нашем боксу је један.
- МИЛЕНА: У нашој згради је подрумче мало, са прозорчетом. Пуно је зимнице и огрева.
- Чују се њригушене дејонације. Сви најрежњио слушају.*
- НИКОЛИЦА: То нису бомбе. То је противавионска одбрана.
- МИЛЕНА: Зашто не могу пса да уведем у склониште!?
- СТАНКА: Такви су прописи.
- НИКОЛИЦА: Није у реду.
- СОЈКА: А замисли када би сви увели своје псе, мачке, канаринце.
- МИЛЕНА: Ваљда и животиње треба да живе!
- ДАЦА: Не вреди расправљати. Једва има места за људе.
- ГОСПОЋА: Како ли се снашла моја Софија са бебом, сама!
- ТЕТКА: Где вам је зет?
- ГОСПОЋА: Дежура у телевизији.
- Неколико јачих дејонација.*
- СОЈКА: Ово није противавионска.
- МИЛЕНА: Шта ли ради моја мама сада?
- НИКОЛИЦА: А Дамјан отишао на тренинг!
- ДАЦА: Не брините. Сви су као и ми у склоништима.
- ГОСПОЋА: Надам се да јесу.
- И даље се чују дејонације, само удаљеније. Ђуије забринутии.*
- ГОСПОЋА: *(Николици)*
Данас морамо да избацимо овај крш из подрума.
- НИКОЛИЦА: Чим прође ваздушна опасност почећу да сређујем.
- СТАНКА: Пије ми се кафа.
- ДАЦА: А мени се пуши.
- Мало ђуије.*
- МИЛЕНА: Ово ће да потраје. Хајде Николице да нађемо Тамару и Јецу.

Усџају и одлазе у дубину склонишџа.

- СОЈКА: Требало је да понесем штрикерај.
- ДАЦА: Колико ти плаћају?
- СОЈКА: Ако штрикам дан и ноћ зарадим једну теткину пензију.
- ДАЦА: Па није баш нека зарада.
- СОЈКА: Како за кога.
- Пролази Наџа са расџлаканом бебом у рукама. Наџа кашљуца. Заусџавља се џоред њих.*
- НАТА: Могу ли да седнем мало код вас?
- ГОСПОЂА: Слободно,
(Показује на џразне шамлице)
Николица и Милена одоше некуда.
- НАТА: Ено их доле са децом. Играју “лети, лети”.
(Седа на шамлицу)
Хвала.
- ДАЦА: Увалила вам ћерка бебу а ви се једва држите на ногама.
- НАТА: И она се једва држи на ногама. Није лако са троје мале деце.
- СТАНКА: *(Госџођи)*
Ви се сигурно сећате бомбардовања из прошлог рата.
- ГОСПОЂА: Не. Сва бомбардовања смо провели у Аранђеловцу. Тамо смо имали вилу. Али сећам се добро разореног Београда.
- ТЕТКА: Ја се сећам и бомбардовања. Тата је био мобилисан. Ми смо са мамом одмах после првих бомби побегли у Кумодраж. Ја сам била најстарија. Вукла сам велики завежљај и водила за руку Сојкиног тату. Мама је била салаба и болесна. Носила је нашег тек рођеног брата.
- СОЈКА: И онда су нас као и сада бомбардовали “савезници”.
- СТАНКА: “За наше добро”, као и сада.
- ТЕТКА: Не, ово је било 1941, када су нас бомбардовали Немци. За савезничка бомбардовања били смо стално у Кумодражу.
- ДАЦА: Страшно ми се пуши.
(Води циџаретиу из џепа)
Нећу да запалим. Само да је држим у рукама.

- НАТА: Деда Гаја пуши у другом крају подрума. Нико му ништа не каже. Због њега сам и побегла са бебом овамо.
- СОЈКА: Неки су људи баш безобзирни.
- НАТА: Што ти Дацо не одеш кући у Младеновац. Тамо ваљда неће да бомбардују.
- ДАЦА: Не могу. Изгубићу посао.

Неколико тренућака тишина, онда се јавља "смирела". Сви журе из подрума.

Промена сцене

Дечија соба у стану ћосиће Добриле Маријански

Вече. Милена седи са Кјаром на Николицином кревету. Дамјан лежи појрбушке на свом кревету, лице је зањурио у јасиук. Николица лежи на помоћном лежају и решава укривене речи.

- МИЛЕНА: Моја мама је за време ваздушне опасности остала у стану да пакује ствари. Замислите!?
- НИКОЛИЦА: *(Милени)*
А тета Софија?
- МИЛЕНА: Била је са бебом у склоништу. Где си ти био Дамјане?
- ДАМЈАН: Шта вас брига!

Промена сцене

Дан трећи

Кухиња у стану ћосиће Добриле Маријански

Гђа Маријански, Дамјан, Милена и Николица седе за лепо покривљеним столом. Сви сем Николице једу без воље. Кјара лежи на поду поред Милениних ногу. У дневној соби укључен телевизор. Чују се вести о бомбардовању.

- ДАМЈАН: Шта је ово – доручак или ручак?
- ГОСПОЂА: И једно и друго. Доручак сте преспавали а ручак нисам могла да скувам. Није било струје.
- НИКОЛИЦА: Ноћас је ужасно грувало.
- МИЛЕНА: Чуло се и у подруму.

НИКОЛИЦА: Зашто стално бомбардују ноћу?
 ДАМЈАН: Зашто нас уопште бомбардују?
 НИКОЛИЦА: Ко нас бомбардује?
 ГОСПОЂА: *(Мења тему разговора)*
 Зар ти се не свиђа цвекла Миленице?
 МИЛЕНА: Свиђа ми се. Волим ја твоју цвеклу али више волим оригинал.
 ГОСПОЂА: Каква је то “оригинал цвекла”?
 МИЛЕНА: Она из тегле, из самопослуге.
Сви се смеју сем Милене. Једно време једу ћуићећи. Деца добацују Кјари по неки залагај са сивола.

Промена сцене

Дан пети

Самопослуџа

Пуно кућаца. Милена и Николица иду са корџом од џондоле до џондоле, љедају у сџисак и сџављају у корџу хлеб, млеко, кекс и друџе сџивари.

МИЛЕНА: *(Гледа у сџисак)*
 Треба да купимо зејтин а зејтина нема.
 НИКОЛИЦА: Нема ни шећера.
 МИЛЕНА: Има пиринча, али Бака није записала пиринач.
 НИКОЛИЦА: Ако није записано немој, али ево цвекле “оригинал”.
(Сџавља џеџлу цвекле у корџу)
 МИЛЕНА: *(Враћа џеџлу из корџе)*
 Не зезај. Купићемо још храну за псе, па идемо кући.

Милена и Николица иду још мало по самопозлузи, узимају храну за џсе, џричају. Прилазе каси и сџају у ред. Починју да завијају сирене за ваздушну ојасностџ. Касирке, у џаници, најџишџају касе и беже у склонишџе. Куици који још нису џлаџили исџрчавају из самопослуџе са неџлаћеном робом. Милена и Николица сџоје неодлучни. Пролази Даца са џрејуном корџом.

ДАЦА: Шта сте се укопали, брзо у склониште.
Николица и Милена осџављају корџу на каси и џолазе у склонишџе
 ДАЦА: Што остављате робу!?

НИКОЛИЦА: Нисмо платили....
 ДАЦА: Е будале! За минут може бомба да падне на само-
 послугу и све да нестане!

Даца испрчава најоље са невлаћеном робом. Николица се колеба.

МИЛЕНА: Хајдемо Николице. Остави ту корпу.

Милена и Николица тврче према кући празних руку.

Промена сцене

Склониште

Подрум је очишћен и срећен. Свако се у свом боксу снашао како је умео. Зидови бокса зђе Маријански су обложени постерима и биоскојским плакатима. Већи део просторије заузима лежај покривен ћебећом. На њему седе Милена, Николица и Дамјан. Играју неку игру, на њр. "На слово на слово..." Милена се тврди да буде забавна, Николица ужива у игри, Дамјан игра описујно, као да сасално ослушкује шта се догађа најољу. Не чује се шта причају, тек понекад се разазнаје нека реч, узвик или смех. Гђа Маријански седи на шамлици испред свога бокса, Сојка седи на столчици поред ње и шприка а Сојкина Тетка седи у њиховом боксу на старој фошељи коју су прекрили неким покривачем. Сјанка и Даца кувају кафу у свом боксу.

СТАНКА: *(Пружа шољице са кафом Сојки и њеној Тетки).*
 Ево и кафице. За комшијско дружење је најважнија
 кафа.

ДАЦА: *(Пружа шољицу зђи Маријански)*
 Николица и Милена оставили робу у самопозлузи!

ГОСПОЂА: Нису стигли да плате.

ДАЦА: Ама какво плаћање у овим приликама!

ГОСПОЂА: Нису се снашли.

СОЈКА: И ја сам пре неки дан оставила робу у самопозлузи.

ТЕТКА: Што ваша ћерка не дође с бебом к вама? Ово је ипак
 периферија.

ГОСПОЂА: Сместила се код свекрве. Она има кућу са великим
 подрумом. Унели су доле и кревете и шпорет.

ТЕТКА: Благо њима.

СОЈКА: У обичном подруму није сигурно. Штити од шрапнела,
 али код директног поготка ....

СТАНКА: Ово је ипак право склониште са излазима за случај да
 зграда буде срушена.

- ГОСПОЋА: Не дај ми Боже да се провлачим кроз тај излаз.
- СОЈКА: Кажу да испод целог нашег парка постоје ходници и да можемо да изађемо чак у школско двориште.
- НИКОЛИЦА: Лажу. Јуче сам проверио. Наш излаз је тачно испод бакиног прозора. Ако се кућа сруши биће затрпан.
- ГОСПОЋА: Сувише су мали изгледи да бомба падне на нашу зграду. У граду има много више кућа него што они могу да имају бомби.
- СОЈКА: У нашем насељу нема значајних објеката.
Чују се јаке дејонације. Сви најрежнудије слушају.
- ДАМЈАН: Ово је много близу.
- МИЛЕНА: Чини ти се.
- ДАМЈАН: Близу је, кад ти кажем.
- ТЕТКА: *(Крсџи се и мрмља)*
Господе Боже наш заштити и спаси народ свој.
- ДАЦА: *(Крсџи се и она)*
Прпа.

Из дубине склонишћа чује се ѿлач бебе. После ње ѿочиње још неколико мале деце да ѿлаче.

Промена сцене

Дан осми

Дневна соба у сџану ѳосџође Добриле Маријански:

Дамјан седи на ѿоду са Кјаром и буљи у ѿтелевизор. Приказује се неки филм. Г-ђа Маријански седи за ѿисаћом машином и куца. Милена и Николица излазе из кухиње.

- МИЛЕНА: Све смо судове опрали, обрисали и ставили на место.
- НИКОЛИЦА: И масну шерпу.
- Милена и Николица седају на ѿод ѿоред Дамјана и Кјаре.*
- МИЛЕНА: Шта пишеш бако?
- ГОСПОЋА: Преводим нешто за телевизију.
- МИЛЕНА: Нешто занимљиво?
- ГОСПОЋА: Па и није баш.

МИЛЕНА: Да ли плаћају?
 ГОСПОЂА: Платиће ваљда.....
 НИКОЛИЦА: Једног дана.... Хајдемо напоље да играмо баскет.
 МИЛЕНА: Хајдемо!
 ДАМЈАН: Мени се не иде.... Омалиле ми патике. Жуљају ме.
 НИКОЛИЦА: И мени су омалиле патике.
 ГОСПОЂА: Ти ћеш добити Дамјанове ако њему купим нове.
 НИКОЛИЦА: Докле ћу ја да носим Дамјанова стара одела?!
 МИЛЕНА: Док не будеш већи од Дамјана. Онда ће он да наслеђује твоја.
 ДАМЈАН: То никада неће бити.
 НИКОЛИЦА: Мој је тата већи од твог тате, и ја ћу бити већи од тебе.
 ДАМЈАН: Када ти будеш већи од мене ја ћу бити славни тенисер и бићу богат.
 НИКОЛИЦА: Фантазираш.
 ДАМЈАН: Не фантазирам.

Промена сцене

Дан десети

Дневна соба у сџану ѓосџође Добриле Маријански

Вече. Телевизор је као и обично укључен. Весџи о бомбардовању. Гђа Маријански седи на канабеџу и криџи. Николица на џоду неџџо џрави од леђо коцкица. Дамјан седи на фоџељи и једе сендвич. Кјара сџоји џоред њеђа и “џицка”. Дамјан јој даје џо неки zaloђај из руке. Милена је на џелефону, живо разђовара али се разђовор не чује. Сџуџџа слушалицу.

МИЛЕНА: Мама је продала стан. Сада ће да распродаје ствари.
 ДАМЈАН: Зар ће све да распрода?
 МИЛЕНА: Не баш све. Фотографије, књиге и по нешто вредно пренеће овамо.
 НИКОЛИЦА: Нема више ујакове куће.
 ДАМЈАН: Идем и ја у Шпанију.
 МИЛЕНА: Тати је требало годину дана да добије папире за маму и мене. За тебе ће покушати чим се тамо мало средимо.

- НИКОЛИЦА: Што је теби толико стало да одеш?
- ДАМЈАН: Свако паметан жели да оде из ове усране земље. Сада још и бомбардовање.
- МИЛЕНА: Мами и мени се уопште не иде. Цео живот остављамо овде. Да смо бар могле да одемо пре бомбардовања, него вас остављамо сада... Тешко ми је, а и мами. Плаче по цео дан.
- ДАМЈАН: Што не останете кад вам је тешко?!

Промена сцене

Дан четрнаести

Дневна соба у сџану ђосџође Добриле Маријански

Сџан ѓреџун ѓакетџа. Све је закрчено. Дамјан учи. Николица и Милена иџрају "човече не љуџи се". Г-ђа Маријански ѓеџла. Укључен ѓтелевизор, весџи о бомбардовању

- НИКОЛИЦА: Дођи Дамјане да играмо "наљути се човече".
- ДАМЈАН: Не могу. Учим.
- НИКОЛИЦА: Што учиш кад нема школе?
- ДАМЈАН: А шта да радим? Нема тениса, нема биоскопа, нема дискотеке.....
- НИКОЛИЦА: Ја волим кад нема школе.
- МИЛЕНА: Држиш књигу наопачке Дамјане!
- Дамјан наџло усџаје, шуџине књиџу ѓреко целе собе и крене ѓрема куџа-џиљу. Саџлиће се о наслаџане ѓакетџе ѓа и њих шуџира.*
- ДАМЈАН: Увек је било тесно у овом стану а сад и ови пакети!
- МИЛЕНА: Све ћемо однети чим будемо могли.
- ДАМЈАН: Хоћете ли и Кјару да водите у Шпанију?
- МИЛЕНА: Морамо да је оставимо.
- ДАМЈАН: Ви у Шпанију а пакети и пас нама!
(Оџвара враџа куџаџиља)
Још и ово буре.
(Тресне ноџом у буре и залуџи враџа куџаџиља за собом)

МИЛЕНА: *(Плаче)*
Он мисли да је нама лако. Мени се срце цепа кад погледам Кјару.

Ваздушна ојасносѝ. Чује се гунгула на сѝејеницама. Дамјан исѝрчава из куйаѝила и креће у подрум. Г-ђа Маријански насѝавља да ѝеѝла.

МИЛЕНА: Хајдемо и ми у склониште.
ГОСПОЂА: Ја више не идем у склониште.
МИЛЕНА: Али Бако...
ГОСПОЂА: Разболећу се у том влажном подруму. Гушим се.
НИКОЛИЦА: А шта ако....
ГОСПОЂА: Могу месецима да нас држе овако.
МИЛЕНА: Сигурније је у склоништу.
ГОСПОЂА: Ната се већ разболела. Јесте ли чули како кашље?
ДАМЈАН: *(Виче са враѝа)*
Пожури Милена.

Дамјан и Милена исѝрчавају из сѝана.

НИКОЛИЦА: Идем и ја а ти бако чим груне стрчи у подрум.
ГОСПОЂА: Кад груне – готово је. Бомба је пала где је пала, срушила што је хтела и убила ко јој се нашао на путу. Нама не може више ништа.
НИКОЛИЦА: У склоништу имамо добро друштво. Супер се забављамо.
ГОСПОЂА: Само ти иди.
НИКОЛИЦА: Како ћеш сама?
ГОСПОЂА: Остајем са Кјаром.
НИКОЛИЦА: Бако, искључи бар пеглу.
ГОСПОЂА: Користим док има струје.

Николица се колеба. Креће ка враѝима и судара се са Дацом.

ДАЦА: Извините молим вас. Могу ли да употребим ваш ВЦ?
ГОСПОЂА: Наравно.
(Даца улази у куйаѝило).
НИКОЛИЦА: *(Осѝаје да сѝоји на враѝима)*
Будибогснама.

- ГОСПОЂА: Што не идеш у склониште?
НИКОЛИЦА: Ни мени се не иде.
ДАЦА: *(Излази из кућаишла)*
Извините молим вас.
(Сирчава у подрум).
- НИКОЛИЦА: Наш стан је постао јавни ВЦ.
ГОСПОЂА: Шта можемо када смо у приземљу.
НИКОЛИЦА: Има још станова у приземљу.
ГОСПОЂА: Има у склоништу два ВЦ-а али су закључани. Неко у њима држи бензин.
НИКОЛИЦА: Ја знам чији је бензин.
ГОСПОЂА: Боље да не знаш.

Г-ђа Маријански његла и даље. Телевизор сада приказује неки Дизнијев филм.

- НИКОЛИЦА: Што ти бако уопште пеглаш веш?
ГОСПОЂА: Како “што”?
НИКОЛИЦА: Па бомбардовање је. Нико не ради такве ствари.
ГОСПОЂА: Хоћу да живимо нормално.
НИКОЛИЦА: Сулудо је пеглати док .....

Чује се неколико јаких експлозија узастопице. Кјара је подвила реи, завукла се под сито и цвили. Г-ђа Маријански искључује његлу.

- НИКОЛИЦА: Могли би ипак да идемо у склониште.
ГОСПОЂА: Само ти иди.

Николица мало оклева, ња онда седа на под њоред Кјаре.

Истиоџ дана, на истиом месту два сати касније

Николица седи на канабеиу и решава укришине речи. Г-ђа Маријански ређа њасијанс. Јавља се “смирела”. Уирчавају Милена и Дамјан са неколико друђова и друђарица, улазе у дечију собу и зашварају за собом вратиша. Кјара шмугне за њима, а Николица за Кјаром. Тренушак касније улази Сојка са Теијком.

- СОЈКА: Можемо ли да поседимо мало код вас. Бојим се да уђем у лифт а тетка се тешко пење до VII спрата.

- ГОСПОЂА: Само изволте. Сад ћу да приставим кафу.
- СОЈКА: *(Седа, вади њлењиво из њорбице и њочиње а њлење)*
Имате ли вести од Николициног тате?
- ГОСПОЂА: Слабо. Не знамо ни где је. Јави се понекад телефоном.
Тек да знамо да је жив.
- ТЕТКА: Чуди ме да Николица не живи са оцем.
- ГОСПОЂА: Како? И када је Ксенија била жива био је више на терену него код куће. Последњих година је стално са војском.
- СОЈКА: *(Гђи Маријански)*
Зар ви више не силазите у подрум?
- ГОСПОЂА: *(Присјавља кафу)*
Загушљиво је а ја имам астму.
- ТЕТКА: Лако је вама. Ви сте у приземљу.
- СОЈКА: Бранка је на VII спрату па не силази. По целу ноћ шета од терасе до терасе и гледа бомбардовање.
- ТЕТКА: Да ли ја ваша снаја добила визе?
- ГОСПОЂА: Не. Амбасаде су затворене. Особље је евакуисано.
- СОЈКА: А она продала стан! Шта ће сада?
- ГОСПОЂА: Не знам. Траже неко решење за оне који су предали папире.

Сирена за ваздушну ојасносћ.

- СОЈКА: Ово је немогуће. Трећа ваздушна опсаност у току једног дана.

Сојка њрња на брзину њлењиво у њорбицу и са Тењком излази на сњењенишије. Дамјан, Милена и њене дружарице исњрчавају из дечије собе и њридружују се сњамједу комишја који јуре у склонишије. Николица и Кјара улазе у дневну собу и седају њред њтелевизор који је сњално укључен.

Промена сцене

Дан шеснаести

Сѣан ѡсѣође Добриле Маријански. Ноћ

Дечија соба: Дамјан, Николица, Милена, Кјара, неколико Милениних друџарица, сѣвају једно ѿреко друџоѡ на ѿри лежаја. Сви су обучени.

Соба ѡђ-е Маријански: Гђ-а Маријански сѣава на свом кревету обучена а на канабету сѣава Сојкина Теѣка.

Дневна соба: Сојка, Даца, Сѣанка и још неколико комишница седе на канабету, сѣолицама и фоѣљама, како ко, и дремају.

Сирена за ваздушину оѣасносѣ. Оѣиѣа ѿмеѣња. Комишнице скачу и ѿрче у склониѣе. Из дечије собе иѣирчавају деца и излазе на сѣеѣниѣе. Николица држи Кјару да не ѿѣрчи са њима и леже на канабе иѣеред ѿелевизора. Г-ђа Маријански са Сојкином Теѣком излази из своје собе.

- ТЕТКА: У праву сте госпођо Добрила. Ни ја нећу да силазим у подрум. Правићу вам друштво.
- ГОСПОЂА: Да приставим кафу?
- ТЕТКА: Рано је за кафу. Ово је баш напорно.
- НИКОЛИЦА: Бако, ја бих нешто појео.
- ГОСПОЂА: Иди у кухињу па спреми себи и Кјари нешто. И пристави лонче за кафу.
- НИКОЛИЦА: ОК.
(Излази из дневне собе, а Кјара за њим)
- ТЕТКА: Ја вам се дивим како излазите на крај са троје деце, па још и пас.
- ГОСПОЂА: Ово је и њихова кућа.
- ТЕТКА: Дамјан и Милена су изгледа јако везани.
- ГОСПОЂА: Па одрасли су заједно. Некад смо сви живели овде. Мој покојни муж, па наших троје деце, па су се деца женила и удавала, па су се рађали унуци....
- ТЕТКА: Како сте живели сви у овом простору!?
- ГОСПОЂА: Није нам било лоше. А онда су неки одлазили, неки умирали.... И остало је још нас троје.
- ТЕТКА: А што отац није узео Дамјана када је госпођа Ксенија умрла?

- ГОСПОЂА: Дамјан је мало познавао оца. Родитељи су се развели брзо после његовог рођења. Студентска љубав. Никада и нису живели заједно. Дамјан се везао за ујака. Он му је заменио оца, на неки начин. Када је већ изгубио мајку, сурово би било узети му целу породицу.
- ТЕТКА: А када се син отселио, могао је да поведе и Дамјана.
- ГОСПОЂА: Они имају гарсоњерицу. Гордана је наследила од своје баке. Једва дишу тамо. И Милена је више код мене него код своје куће.
- ТЕТКА: Јадни ви.
- ГОСПОЂА: Зашто? Зар није дивно што имам велику породицу и што сам још у стању да се о некоме бринем?
- Почињу јаке дејмонације, сасвим близу.*
- ТЕТКА: Ово је баш озбиљно. Зар не би било боље да сиђемо у подрум?
- ГОСПОЂА: Само ви идите. Ја ћу покушати још да радим. До понедељка морам да завршим неки посао.
- ТЕТКА: А ми засели.
- НИКОЛИЦА: *(Улази из кухиње са кафом)*
Ево, скувао сам кафу.
- Николица сивавља кафу на сто, гђ-а Маријански и Тејка узимају шољице. Гђ-а Маријански сркне и намриши се.*
- ГОСПОЂА: Николице! Каква ти је ово кафа. Ставио си со уместо шећера.
- НИКОЛИЦА: Нисам ваљда! Извини бако. Приставићу другу.
- ТЕТКА: Због мене не мораш душо, ја одох ипак у подрум. Сигурније је. Излази из стана.
- ГОСПОЂА: Николице! Ниси ваљда намерно?...
- НИКОЛИЦА: Ово је бако као најезда варвара. Гори су од бомбардовања. Кућу су нам опсели. Свуда гурају нос. Стално запитују. Што их трпиш? Ја би њих све говњивом мотком растерао. Шта се ње тиче где је мој тата и зашто Дамјан.....
- ГОСПОЂА: Немој Николице. Не интересује њу то озбиљно. Она само покушава да буде љубазна.
- НИКОЛИЦА: Не излазе нам из куће.
- ГОСПОЂА: Не брини. Разићи ће се сами. И они су као и ми јако уплашени.

Промена сцене

Дан двадесети

Дневна соба у сџану ѓосџође Добриле Маријански. Касно вече

Укључен џелевизор. Весџи о бомбардовању. Г-ђа Маријански, Дамјан, Милена и Николица седе и џује. Чекају џелефонски џозив. Кјара сџавила ѓлаву у Миленино крило. Поред враџа Миленина сџакована џујина џорба. Звони џелефон. Г-а Маријански узима слушалицу.

- ГОСПОЂА: Да.... Зар већ? ... У реду... У реду душо ... Не брини за нас... Љубим и ја тебе и срећан пут.
(Сџушџа слушалицу)
За пола сата долази Таса по Милену.
- НИКОЛИЦА: Дали су им визе?
- ГОСПОЂА: Не. Конзулати су затворени. Иду ноћас аутобусом у Будимпешту. Тамо ће им дати визе.
- ДАМЈАН: Идем и ја. Не могу више да останем овде.
- ГОСПОЂА: Знаш да не може.
- ДАМЈАН: Мени је овде страшно. Хоћу и ја код ујака у Шпанију.
- НИКОЛИЦА: Не може без визе.
- ДАМЈАН: Када дођем у Будимпешту можда ће ми дати визу.
- МИЛЕНА: Мама је покушала да преда и за тебе папире али неће да приме.
- ДАМЈАН: Зашто ја не могу да изађем из ове усране земље?!
- МИЛЕНА: (Плаче)
Мислиш да је мени лако? Срамота ме је што вас остављам под бомбама. Ко зна хоћемо ли се икада више видети!
- ГОСПОЂА: Видећемо се, не плачи.
- ДАМЈАН: Оћу да идем одавде.
- ГОСПОЂА: Одвешћу те код тате у Бугарску. За Бугарску ти не треба виза.
- ДАМЈАН: Нећу у Бугарску. Хоћу у неку нормалну европску земљу.

Промена сцене*Улица*

Мрак. Г-ђа Маријански, Милена, Дамјан, Николица и Кјара сјоје на тројоару. Поред њих Миленина љубина њорба. Милена и Дамјан загрљени. Николица чврсто држи Кјару на њоводцу. Чују се у даљини пригушене дејонације. За неколико тренутака сјиже "фића". Заусиавља се на узлу. Таса излази из ауџа, њоздравља се. Деца и Г-ђа Маријански грле и љубе Милену.

ТАСА: Хајде клинци, немамо времена.

Милена њочиње да љлаче. Грли и љуби Кјару.

НИКОЛИЦА: Не брини за Кјару. Добро ћу да је чувам.

ГОСПОЂА: Хајде душо, не плачи толико. Видећемо се опет.

Милена рида.

ТАСА: Пожури Милена, аутобус неће да чека.

Дамјан убацује у кола Миленину њорбу, Милена улази у кола и седа њоред Тасе. Николица вуче Кјару која њокушава да уђе са Миленом у кола.

ТАСА: Не брините. Јавићу вам чим их сместим у аутобус.

Милена седа у "фићу", куца у њрозор, говори нешто из ауџа који је већ кренуо. Не чује се. Кјара се ошима, лаје, хоће да њошрчи за колима. За све време чују се дејонације од бомбардовања и њрошавионске одбране. Г-ђа Маријански, Дамјан и Николица машу. Г-ђа Маријански њихо љлаче, Николица је зашћишћички загрли. Дамјан се наслони на баку с друже сјране. И он љлаче.

НИКОЛИЦА: Немојте. И мене ћете расплакати.

Плачу на улици сви троје загрљени.

Сјушћа се завеса

 ДРУГИ ЧИН

Радња чина дешава се у току дана двадесет̄ друго̄

Воз за Софију

Воз с̄иоји на с̄ианици у Димитровграду. Неколико људи, који не људују преко границе, излази из воза. Воз и деље ос̄аје љун. Сва су седишта заузета. Има људи и у ходнику. У једном куту II разреда седи Гђа Маријански између Нишлијке и Шверцерке. У углу, до прозора, седи студенткиња Гркиња. На сувој с̄рани је Дамјан између младића из Бурџаса који с̄удира у Београду и Девојке, службенице неке банке. На истој с̄рани, на седишту до враћа седи С̄ари џос̄один. Полице за љиља̄ су љејуне и Дамјанова с̄ориска торба са рекејима је међу њима. Дамјан је весео, раздраган. С̄ријатељио се са младим свештом. Сви коминцирају међу собом.

НИШЛИЈКА: Још мало па смо у Софији.

СТАРИ

ГОСПОДИН: Чудно што толико студената путује кући усред семестра.

ГРКИЊА: Из наше амбасаде нам је препоручено још пре бомбардовања да напустимо Југославију.

НИШЛИЈКА: Што нисте одмах отишли?

ГРКИЊА: Имам дечка у Београду. Мобилисан је. Јуче сам га испратила у војску.

ШВЕРЦЕРКА: Само да срећно прођемо царину.

НИШЛИЈКА: *(Гђи Маријански)*
Остајете ли дуго у Бугарској?

ГОСПОЂА: Не. Враћам се првим возом.

НИШЛИЈКА: Што тако брзо?! Што се не одморите мало од бомбардовања?

ГОСПОЂА: Не могу. Млађи унук је остао сам код куће.

НИШЛИЈКА: Што и њега нисте повели?

ГОСПОЂА: Дуга је то прича.

ШВЕРЦЕРКА: Имате ли много пртљага?

ГОСПОЂА: Не. Мој унук носи ону торбу са тениским рекетом а ја ништа.

- ШВЕРЦЕРКА: Ако није проблем пренесите једну моју торбу преко границе.
- ГОСПОЂА: Што да не. Реците ми само шта има у торби. Да ме не ухвате у лажи.
- ШВЕРЦЕРКА: Ситнице. Поклони.
- ГОСПОЂА: Не брините.
- ШВЕРЦЕРКА: *(Дамјану)*
А ти се спремаш у Бугарској да играш тенис!
- ДАМЈАН: Ја сам тенисер.
- НИШЛИЈКА: Хоћеш ли у Бугарској да идеш и у школу?
- ДАМЈАН: Ако будем морао.
- БУГАРИН: *(Дамјану)*
Мораћеш добро да запнеш на тренизима. Бугари имају одличне тенисере.
- ДАМЈАН: Нећу дуго да останем у Бугарској. Фурам код ујака у Шпанију.
- БУГАРИН: Охо!
- ДЕВОЈКА: Благо ономе ко данас има код кога да оде преко границе!
- ШВЕРЦЕРКА: *(Девојци)*
Код кога ви идете у Бугарску?
- ДЕВОЈКА: Идем пословно на неколико дана у Софију.
- ШВЕРЦЕРКА: И одмах се враћате?
- ДЕВОЈКА: Нажалост.
- НИШЛИЈКА: Ја идем код сестре у Пловдив. Остаћу док траје бомбардовање.
- ШВЕРЦЕРКА: И ја ћу покушати...

Разговор се прекида у њола речи. Улазе два милиционера. Пасошка контрола.

ПРВИ

МИЛИЦИОНЕР: Пасоше молим.

Сви ваде пасоше, милиционери брзо прегледају пасоше један за другим, рутински, ударају печатом. Враћају пасош ње-и Маријански. Први милиционер удара печатом на Дамјанов пасош, онда га загледа и показује Другом милиционеру. Нешто шаљућу.

ПРВИ
МИЛИЦИОНЕР: *(Дамјану)*
Ти не можеш преко границе.

ГОСПОЂА: Зашто побогу !!?

ПРВИ
МИЛИЦИОНЕР: Напунио је 15 година.

ГОСПОЂА: Шалите се!

ДРУГИ
МИЛИЦИОНЕР: На жалост, не шалим се. Без посебног одобрења Војног одсека не може да напусти земљу.

ГОСПОЂА: Како не може!? Он је дете. Није ни регрутован.

ПРВИ
МИЛИЦИОНЕР: Такво је наређење. Дечко мора да сиђе са воза.

ГОСПОЂА: Не могу да верујем!

ДРУГИ
МИЛИЦИОНЕР: Само нека он сиђе. Покушаћемо нешто код Командира.

ГОСПОЂА: Отићи ће нам воз.

ДРУГИ
МИЛИЦИОНЕР: Не брините, дуго ће воз да стоји.

Пушници љледају забезекнуто, са саучешћем. Дамјан скида своју њорбу са њолице.

Промена сцене

Канцеларија сџаничне милиције

Напољу, њред зградом сџоје Г-ђа Маријански, Дамјан и неколико милиционера. Поред њих је Дамјанова њорба.

ГОСПОЂА: Ово је бесмислено. Ко ме је он у војсци потребан!?

ДРУГИ
МИЛИЦИОНЕР: Смирите се госпођо. Командир ће покушати да добије одобрење.

ГОСПОЂА: Како да се смирим? У шоку сам.

ПРВИ
МИЛИЦИОНЕР: И нама је жао, верујте.

Г-а Маријански загрли Дамјана. Он се једва уздржава да не ѡлаче. Неколико ѡренуџака сви ѡуше.

ГОСПОЂА: Ово је немогуће! Сигурни сте да није нека забуна?

Милиционери не одговарају. Дамјан полако седа на своју торбу. Покрио је лице рукама. После неколико тренутака командир излази из Милицијске станице.

КОМАНДИР
МИЛИЦИЈЕ: На жалост, морате да се вратите. Покушајте да добијете дозволу у Војном одсеку у Београду.

ГОСПОЂА: Отац га чека на железничкој станици у Софији!

КОМАНДИР
МИЛИЦИЈЕ: *(Слеже раменима)*
Имате воз за Београд у 1:30.

Командир се враћа у канцеларију, милиционери одлазе на перон. Гђ-а Маријански и Дамјан остају сами.

ГОСПОЂА: О Боже!

ДАМЈАН: Шта ћемо сада?

ГОСПОЂА: Морамо да се вратимо.

ДАМЈАН: У Београд?

ГОСПОЂА: У Београд.

ДАМЈАН: Нећу да се враћам у Београд.

Гђ-а Маријански не одговара, узима Дамјана за руку и води га према чекаоници као мало дете. У другој руци носи торбу. Дамјан иде уз њу и плаче. Гђ-а Маријански се зауставља, брише Дамјану сузе.

ГОСПОЂА: Немој душо. Решићемо ми то некако.

Промена сцене

Станична чекаоница у Димитровграду.

Цео један зид заузимају стаклена врата која воде на перон. У чекаоници шалтер за продају карата, затворен. Чекаоница је бедна и прљава. Током деценија у неколико махова је по мало модернизована али се никада није ишло до краја па је остало по нешто старо. Плафон је од неке пластике која имитира дрвену облогу. Зидови су бело окречени, прљави. Под од ложица. По поду оштра. Уз шалтер за продају карата стоји дугачак, бело обојен зелендер од кованог збожја који треба да држи пушнике да се не зупрају док чекају у реду за карте. То је зелендер са почетка XX века из времена када је станица грађена. У истом стилу, као зелендер је и велика клупа са наслоном која стоји на средини просторије. Још једна обична дрвена клупа, без наслона, налази се уз зид поред огромног радијатора. На зиду Ред вожње, нека обавештења и плакати са поштом повластица за путовања омладине по свету. Једна врата воде напоље, једна у клозет, друга у неке званичне просторије. Освећење је оскудно. Са плафона

виси гола сијалица. Изнад шалтера за карће зидни саџи показује 8 саџи.
Вече.

На гвозденој кљуџи која сџији на средини чекаонице, (и сцене), седи чудан џар: Млад круџан џравославни монах и средовечна жена, исџио врло круџна, необично одевена, као мирџанка која дуџо живи у манастиру. Тешко се може одредџиџи да ли су Срби, Буџари, Македонци или Грци, али су сиџурно роџаци. Вероваџино маџка и син. Уџлашени су и забринуџи. Не џворе. Комуниџирају међу собом очима и једва џримеџним џокреџима џлаве. Око њих је џомила џриџљаџа – кофера, џорби, завежљаја – који џовремено џреброџавају и џроверавају. Монах џонекад усџије и излази најоље, али се одмах враџа. С времена на време џрилази шалџтеру за џродају карџиџа, завирује унуџра али ниџиџа не џиџиџа. Овај џар доминира сџеном. Седе џу као енџма. Не зна се ни ко су, ни иџиџа су, ни куда ће, ни одакле су. Они су, џросџио, део оџиџиџе џомеџиње.

Кроз велика враџиџа која воде на џерон улазе Г-џа Мариџански и Дамџан. Дамџан је блед и уџлашен. Г-џа Мариџански се мало џримиџрила, носи Дамџанову џорбу. Дамџан седа на кљуџу џоред радиџаџора а Г-џа Мариџански џрилази шалџтеру за џродају карџиџа.

ГОСПОџА: Молим вас, када имамо први воз за Београд.

ЖЕНА

ЗА ШАЛТЕРОМ: У 1:30.

ГОСПОџА: Ниџта пре тога?

ЖЕНА Ниџта.

ЗА ШАЛТЕРОМ:

ГОСПОџА: А за Ниџ?

ЖЕНА

ЗА ШАЛТЕРОМ: Ниџта. Сви локални возови су отказани.

(Жена заџивара шалџтер)

ГОСПОџА: (Куџа на окно шалџтера)

Молим Вас две карте до Београда.

ЖЕНА

Не продајем карте за тај воз пре 12,30'.

ЗА ШАЛТЕРОМ: (Поново заџивара шалџтер)

Г-џа Мариџански седа џоред Дамџана на кљуџу. Улази са џерона Оџиџравник возова.

ОТПРАВНИК

ВОЗОВА: (Обраџа се џџ-и Мариџански, фамилиџарно)

Скидоше дете с воза!?

(Не чекајуџи одџвор улази у службене џросџиџије и заџивара за собом враџиџа).

ДАМџАН:

Овом као да је мило.

ГОСПОЂА: Немој Дамјане!

Дамјан се наслонио на баку. Ђуџе. Бака га милује по коси.

ДАМЈАН: Из усране Југославије ме не пуштају у усрану Бугарску! Зашто се мени све ово дешава!?

ГОСПОЂА: Не дешава се само теби.

ДАМЈАН: Зашто се нисам родио као Енглец, Немац или бар као јебени Мађар?

ГОСПОЂА: Доста Дамјане!

Ђ-а Маријански устаје са клупе и шећа по чекаоници. Дамјан устаје и пристиже је.

ДАМЈАН: Извини, нисам хтео да те љутим.

ГОСПОЂА:

Знам да не мислиш то што си рекао.

ДАМЈАН: Заправо мислим, али не мислим баш тако.

ГОСПОЂА: Ех Дамјане, Дамјане!

ДАМЈАН: Хајде да седнемо на клупу. Може неко да нам украде торбу.

ГОСПОЂА: Да стварно. Можда онај монах и његова мајка скупљају по станици торбе без заштите.

ДАМЈАН: Теби је до шале!

ГОСПОЂА: Погледај колико имају пртљага.

ДАМЈАН: Шта ме брига.

ГОСПОЂА: Баш сам радознала. Ко ли су и куда путују?

ДАМЈАН: Изгледа као да се селе.

ГОСПОЂА: Чини ми се да су забринути и уплашени.

ДАМЈАН: Сигурно беже од бомбардовања. Хајде да седнемо.

ГОСПОЂА: Наседећемо се. Боље да прошетамо.

ДАМЈАН: Како да шетамо са том торбом!?

ГОСПОЂА: Оставићемо торбу до поноћи у гардероби.

ДАМЈАН: Можда немају гардеробу.

ГОСПОЂА: Свака железничка станица има гардеробу.

Ђ-а Маријански обилази чекаоницу и тражи гардеробу. Куца на врати сложбене простирије. Нико не одговара. Излази оштравник возова из клозећа.

ГОСПОЂА: Извините молим вас, где је станична гардероба?

ОТПРАВНИК

ВОЗОВА: Гардероба не ради.

ГОСПОЂА: Како не ради?

ОТПРАВНИК

ВОЗОВА: Тако! Не ради.

Општински возови излази из чекаонице напоље. Гђа Маријански слеже раменима и враћа се код Дамјана. Седе на клупу.

ДАМЈАН: Шта сам ти рекао!

Кроз врата која воде на улицу улази Младић са малом џупаном џорбом. Он је унезверен и очајан. Ван себе је. Понаша се као луд. Ходе горе доле по чекаоници. Неки мрмља. Понекад зајлаче. Удара повремено песницама о зид.

ДАМЈАН: *(Дискретно показује на младића)*
Шта је оном човеку?

ГОСПОЂА: Ко би знао!? Има неку велику муку.

ДАМЈАН: Шта ли му се догодило?

ГОСПОЂА: Хајде да га питамо.

ДАМЈАН: Бако!

ГОСПОЂА: Шалим се.

ДАМЈАН: Како можеш да се шалиш?! Колико ћемо да чекамо воз!?

ГОСПОЂА: Дуго. Хајде да вечерамо.

ДАМЈАН: Нисам гладан.

ГОСПОЂА: Морамо нешто да поједемо. Код куће ћемо бити тек сутра ујутро.

ДАМЈАН: Не могу да једем. Згрчио ми се желудац.

ГОСПОЂА: Када га нечим напуниш биће ти лакше.

Промена сцене

Станични бифе

Гђа Маријански и Дамјан седе за једним столом. Поред њих Дамјанова џупан џорба. За другим столом седе Старији мештанин и Млађи мештанин. За трећим столом седи Општински возови. Пред њим је кафа и кисела вода. Старији мештанин пије ракију из чокања а млађи пије из флаше. За шанком је конобар.

ГОСПОЂА: Може ли код вас да се добије нешто за вечеру?

КОНОБАР: Не служимо храну. Само пиће и кафу
 ГОСПОЂА: Дамјане хоћеш ли нешто да попијеш?
 ДАМЈАН: Нисам жедан.
 КОНОБАР: За пола сата затварамо због ваздушне опасности.
 ГОСПОЂА: Попиј нешто. После ћеш бити жедан.
 ДАМЈАН: Добро, узми кока-колу.
 ГОСПОЂА: Дајте нам једну кока-колу и једну кафу са млеком.
 КОНОБАР: Нема млека.
 ГОСПОЂА: Онда без млека.

Конобар доноси на њослужавнику кафу и њејси-колу и сѡавља на сѡо. Мешѡани коѡи ѡију за суседним сѡолом радознано ѓледају ѡуѡинике и неѡиѡо шайѡућу између себе.

ДАМЈАН: Тражио сам кока-колу.
 КОНОБАР: Па то ти је исто.
 ДАМЈАН: Није исто.
 КОНОБАР: Немамо кока-колу.
 (Креће ѡрема шанку)
 ГОСПОЂА: И једну чашу молим вас.
 ДАМЈАН: Не треба, пићу из флаше.

Конобар доноси чашу. Дамјан је мало ѓурне у сѡрану и демонсѡираѡивно ѡије из флаше. Госѡођа Маријански резигнирано слеже раменима и ѡије своју кафу.

СТАРИЈИ
 МЕШТАНИН: Скинула милиција дете са воза!?
 ГОСПОЂА: Неки пропис Војног одсека.
 ПРВИ
 МЕШТАНИН: Што не тутнусте милиционеру 50 ДМ?
 МЛАЂИ
 МЕШТАНИН: Не може, иду по двојица. Не смеју један од другог.
 ГОСПОЂА: У Београду ћемо да тражимо дозволу од Војног одсека.
 СТАРИЈИ
 МЕШТАНИН: Јел' регрутован?
 ГОСПОЂА: Није. Тек је напунио 15 година.
 КОНОБАР: Побрљавио свет.

- МЛАЂИ
 МЕШТАНИН: Што не идете на друмски прелаз?
 ГОСПОЂА: Како да дођемо до тог прелаза?
 МЛАЂИ
 МЕШТАНИН: Ће да нађемо нека кола да вас одбаце.
 ОТПРАВНИК
 ВОЗОВА: Лупише ли му печат на пасош?
 ГОСПОЂА: Да. Управо су ударили печат кад приметише датум рођења.
 ОТПРАВНИК
 ВОЗОВА: Онда боље да не идете на друмски прелаз. Ће да виде печат.
 СТАРИЈИ
 МЕШТАНИН: Ако му ћушнеш 50 ДМ, ништа нема да види.
 ОТПРАВНИК
 ВОЗОВА: И там стоје по двојица! Боље да не покушавате.
 КОНОБАР: Ја би вас пустио да седите колко жоћете, ал' морам да затворим због ваздушну опасност.

Мештани устјају. Г-ђа Маријански и Дамјан журе да попију своје пиће. Конобар брише шанк. Отиправник возова полако испија кафу.

Промена сцене

Стилична чекаоница.

Све је као што је и било. Онај чудни монашки пар седи на истом месту. Младић и даље хода по чекаоници, повремено нешто шапуће самом себи, повремено зашлече. Луци понекад ћесницом у зид. Саи показује 9 сати. Г-ђа Маријански и Дамјан седе на клупи испред радијатора. Дамјан се наслонио на баку. Торба му је уз ноге.

- ДАМЈАН: Тек је 9 сати. Ко ће да дочека воз!
 ГОСПОЂА: Па протегни мало ноге. Прошетај по чекаоници.
Дамјан устјаје, шећка, чииа ред вожње. Долази до њлакаџа са џонудама за џуџовање омладине по свеџу. Чииа заинтересовано.
 ДАМЈАН: Бако, дођи да видиш.
Г-а Маријански устјаје и џрилази Дамјану. Чииа и обоје се смеју.
 ДАМЈАН: Шта кажеш на ово? Могао бих уместо у Бугарску да пропутујем мало по Италији. Да скокнем до Шведске.
 ГОСПОЂА: На жалост Дамјане не би могао. Немаш 18 година.

ДАМЈАН: А домовини сам потребан и са 15 година.
 ГОСПОЂА: Побрљавио свет што рече онај човек у бифеу.
 ДАМЈАН: Бако, нећу да се враћам кући!
 ГОСПОЂА: Средићу ја то већ сутра у Војном одсеку и одмах путујемо поново.
 ДАМЈАН: Не желим у Бугарску. То је неправда. Милена у Барселону а ја не могу ни у Крцали!

Гђ-а Маријански не одговара. Досија јој је Дамјановој кукања. Полако иде преко чекаонице и седа на клупу поред радијатора. У чекаоницу улази Млађи мештинанин из ситничног бифеа и прилази Младићу који се, од како је ушао у чекаоницу није приморио. Мештинанин и Младић тихо разговарају. Дамјан прилази клупи на којој седи гђ-а Маријански и ситоји једно време.

ДАМЈАН: Гладан сам.
 ГОСПОЂА: Можеш ли да се стрпиш мало?
 ДАМЈАН: Колико мало?
 ГОСПОЂА: До сутра.
 ДАМЈАН: Много сам гладан.
 ГОСПОЂА: *(Млађем мештинанину)*
 Извините молим вас, има ли овде нека кафана где би могли да вечерамо?

МЛАЂИ
 МЕШТАНИН: Има хотел. Кад изађете из станице, идите само право главном улицом.
 ГОСПОЂА: Хвала.

Промена сцене

Хоћел

Гђа Маријански и Дамјан седе за ситолом и вечерају неки рошћилџ. Они су једини гостии у сали.

ДАМЈАН: Ово је хладно и неукусно... а хлеб је бајат.
 ГОСПОЂА: Немој да зановеташ.
 ДАМЈАН: Не могу све да поједем.
Прилази Конобарица.
 КОНОБАРИЦА: Могу ли да наплатим? Морамо да затварамо па да се не задржавам.
 ГОСПОЂА: У реду, ... колико смо дужни?

Конобарица њружа већ исписан рачун. Г-ђа Маријански њогледа, вади из њашне новац. Конобарица броји кусур.

ГОСПОЂА: Не треба, то је за вас.

КОНОБАРИЦА: Хвала.
(Сѡрема се да склони њањуре са сѡлола)

ГОСПОЂА: Молим Вас упакујте ми ово што је остало.

КОНОБАРИЦА: (Зађуђено и ѡрезриво)
Имате папирнате салвете на столу.

Г-а Маријански ѡакује месо и хлеб са Дамјановоџ ѡањира. Конобарица им, несѡрољиво, куйи ѡањуре исѡред носа и одлази. Г-а Маријански и Дамјан кређу ка излазу из сале.

ДАМЈАН: Ала је безобразна! А дала си јој и бакшиш.

ГОСПОЂА: Увек дајем бакшиш конобарима.

ДАМЈАН: А после скупљаш отпатке са тањира, као да смо про-сјаци.

ГОСПОЂА: То је храна коју смо платили и која ће ти бити по-ребна кад огладиш. Немамо где да купимо другу.

ДАМЈАН: Мене је срамота.

ГОСПОЂА: Од кога?

ДАМЈАН: Па од људи...

ГОСПОЂА: Од којих људи? У Бечу би било нормално да нам спакују оно што нисмо појели. Још би и машиницу везали на пакетић.

ДАМЈАН: У Бечу!? Али ми смо Бако на Балкану!!

ГОСПОЂА: Баш ме брига што смо на Балкану!

Промена сцене

Сѡанична чекаоница

Г-ђа Маријански и Дамјан седе на клуйи уза зид. Сѡање њеѡромењено. Монашки ѡар и даље доминира сценом, Младић чучи у једном ћошку ѡримирен. Сѡѡ на зиду ѡоказује 10.10' Млађи мешѡанин из сѡаничноџ бифеа седи ѡоред џ-е Марјански и Дамјана.

МЕШТАНИН: Чекате воз за Београд?

ГОСПОЂА: Да.

МЕШТАНИН: Што не идете на други прелаз?

ГОСПОЂА: Ударен нам је печат на пасоше.

- МЕШТАНИН: Жао ми детета. Куд сад да се врћете за Београд!
- ГОСПОЂА: Морамо.
- МЕШТАНИН: Тедо нешто да вам предложим, па ако ме послушате, мислим ствар ће да буде решена.
- ГОСПОЂА: Реците.
- МЕШТАНИН: Има овде један мој пријатељ. Зна границу ко свој џеп.
- ГОСПОЂА: Па?
- МЕШТАНИН: Мого би ноћаске да вас пребаци у Бугарску.
- ГОСПОЂА: Ризично је.
- МЕШТАНИН: Ама јок. Он то ради стално.
- ГОСПОЂА: Не знам.
- МЕШТАНИН: Није скуп. За 500 ДМ ће вас пребаци обоје.
- ГОСПОЂА: Како после да се вратим?
- МЕШТАНИН: Немој ни да се врћеш.
- ГОСПОЂА: Морам да се вратим. Млађи унук ми је сам код куће.
- МЕШТАНИН: Па овај мој пријатељ ће пребаци и само дете преко границе. Ви не мора ни да идете.
- ГОСПОЂА: Не бих се усудила.....
- МЕШТАНИН: Размисли. Морам да изиђем да милиција не примети да се мајем по станици.
(Млађи мештанин одлази).
- ДАМЈАН: Хоћемо ли да идемо с њим преко границе?
- ГОСПОЂА: Не пада ми на памет.
- ДАМЈАН: Што?
- ГОСПОЂА: Нећу илегално да прелазим границу. Није дотле дошло.
- ДАМЈАН: Какве то има везе?
- ГОСПОЂА: Имали би проблема са милицијом када се будемо враћали.
- ДАМЈАН: Ја нећу никада да се вратим. Идем код ујака у Шпанију.
- ГОСПОЂА: Али ја хоћу.
- ДАМЈАН: Идем без тебе.
- ГОСПОЂА: Не долази у обзир.
- ДАМЈАН: Али Бако!

- ГОСПОЋА: Чим стигнемо у Београд тражићемо дозволу од Војног одсека па ћемо за неколико дана легално да пређемо границу.
- ДАМЈАН: Ако нам не дају?
- ГОСПОЋА: Покушаћемо на други начин.
- ДАМЈАН: Нећу да се враћам.
- ГОСПОЋА: Дамјане, душо, и када бих хтела да направим ту лудост не бих могла. Немам 500 ДМ. Немам ни 50, ни 10. Уопште немам пара.

Затимњење

Иста сцена. Дамјан несрећан, лежи на клупи. Сивавио је ђлаву баки у крило. Г-ђа Маријански седећи дрема. Чудни пар монаха седи нейомично на својој клупи. Младића нема. Сив показује 11 часова. Улази Млађи мештаинин и седе поред ђе-е Маријански на клупу.

- МЕШТАНИН: Па госпођо, одлучисте ли?
- ГОСПОЋА: Молим?
- МЕШТАНИН: Оћемо ли дете да пребацујемо преко границу?
- ГОСПОЋА: Не, ништа још нисам одлучила. Немам ни довољно новца.
- МЕШТАНИН: Овај мој комшија ће вам да попуст.
- ГОСПОЋА: Не вреди.
- МЕШТАНИН: Видесте ли оног дечка што је седео ту до малопре. Добио је позив за војску. Он утеко код родбину у планину, ал' га неко пријавио. Чим се врене кући ће га мобилишу.
- ГОСПОЋА: Многи беже од војске. Некада није било тако.
- МЕШТАНИН: Е видиш! Њега ће пребацимо ноћаске преко границу. Може и твој унук с њега. Мој комшија оће да га поведе за 200 ДМ. Добар човек.
- ГОСПОЋА: Не, хвала. Пробаћемо за који дан легално да одемо у Бугарску.
- МЕШТАНИН: Како хоћеш!

Затимњење

ТРЕЋИ ЧИН

Дан двадесет четврти

Самојослуџа

Рафови су полујразни, али људи кујују иџа има. Дамјан и Николица иду са корјом од рафа до рафа и сџављају у корју хлеб, неке конзерве.

- НИКОЛИЦА: Види чоколада.
(Граби неколико и џрџа у корју)
- ДАМЈАН: Није на списку.
- НИКОЛИЦА: Ама којем списку!? Сутра неће бити.
- ДАМЈАН: (Гледа у сџасак)
Морамо да купимо зејтин
(Сџавља флашу зејтина у корју. Николица додаје још једну флашу)
Бака је написала само једну флашу.
- НИКОЛИЦА: Нека. Можда после неће бити. Нема ни шећера, ни брашна, али има пиринча.
(Трџа неколико џакетџа џиринча у корју)
- ДАМЈАН: Бака није записала пиринач.
- НИКОЛИЦА: Нема везе. Трпај само, сутра неће бити.
- ДАМЈАН: Нема млека!
- НИКОЛИЦА: Ти као да си пао с Марса. За млеко се чека ред од раног јутра. Распрода се чим стигне.
- ДАМЈАН: Нисам знао.
- НИКОЛИЦА: Наравно да ниси када је код нас подела рада: ја чекам у реду а ти пијеш млеко.
- ДАМЈАН: Стварно нисам знао. Слободно ме пробуди па џу и ја....
- НИКОЛИЦА: Нема везе ти фураш у Шпанију.
- ДАМЈАН: А ти уједаш!
- НИКОЛИЦА: Нема хране за псе!
- ДАМЈАН: Није важно. Јешће пас што и ми.

Дамјан и Николица насџављају да иду по самојослузи и узимају са рафова по неџио и насџављају да се кошкају али се не чује. Прилазе каси. Ваздушна ојасносџи. Куџици који још нису џлаџили исџрчавају из самојослуџе са неџлаћеном робом. Касирке којима је наређено да за време

ваздушне опасности не напуштају касе вичу за кућцима који беже са невлађеном робом. И оне су у паници. Најрадије би побегле али не смеју. Николица вуче Дамјана за руку.

НИКОЛИЦА: Хајде, пожури.

Дамјан сипушта корпу на касу и креће ка враћима. Николица узима корпу.

НИКОЛИЦА: Ниси луд да оставиш робу?!

Испрчавају са корпом из самојослуђе заједно са осталим кућцима.

Промена сцене

Кухиња у сџану босиође Добриле Маријански

Дамјан и Николица распремају намирнице које су “кућили” у самојослузи. Чују се дејонације негде далеко. Одједном јака експлозија у близини. Николица испада конзерва из руке. Дамјан се баца на под и запушава уши рукама.

ДАМЈАН: Николице, хајдемо у склониште.

НИКОЛИЦА: Иди сам.

ДАМЈАН: Досадно је тамо без Милене.

НИКОЛИЦА: Имаш Тамару, Мицу, Јецу....

ДАМЈАН: Не зезај. Хајде са мном.

НИКОЛИЦА: Добро, хајдемо.

Николица и Дамјан крећу у подрум. У претсобљу се “сударају” са Гђ-ом Маријански која се управо враћа из града. Она сипушта шапну на сиволицу, скида ципеле и облачи папуче.

ДАМЈАН: Јеси ли добила?

ГОСПОЂА: Нисам.

ДАМЈАН: Знао сам. Требало је да ме пустиш с оним човеком преко границе.

ГОСПОЂА: Опасно је.

ДАМЈАН: Опасно је код куће.

НИКОЛИЦА: Ти као да си једини на свету.

ГОСПОЂА: У Војном одсеку је невиђена гужва. Пуна чекаоница родитеља. Неки су имали и везе али нико није добио дозволу.

НИКОЛИЦА: Треба да се поносиш Дамјане! Потребан си отаџбини.

- ДАМЈАН: А ти мали не зајебавај.
- НИКОЛИЦА: Само сам хтео ...
- ГОСПОЋА: Немој Николице.
- ДАМЈАН: Шта ћемо сада?
- ГОСПОЋА: Смислићемо нешто. Да нису евакуисане амбасаде могли би за тебе да извадимо бугарски пасош. Са њим би лако прешао границу.
- ДАМЈАН: Одведи ме у Димитровград па нека ме онај човек пребаци илегално преко границе. Тата ће ми у Софији извадити бугарски пасош, па ћу с тим пасошем у Шпанију.
- ГОСПОЋА: Паметно. Нека твој тата извади за тебе пасош па нека те он води у Бугарску.
- НИКОЛИЦА: Ето видиш. Све ће да се среди.
- ДАМЈАН: И то ће да потраје. Илегално би било брже.
- ГОСПОЋА: Зваћу ноћас твога тату да се договоримо.
- ДАМЈАН: Што га не зоваш одмах?
- Неколико јаких дејонација негде у близини.*
- НИКОЛИЦА: Ово баш грува.
- ГОСПОЋА: Морам мало да размислим.
- ДАМЈАН: Немој да размишљаш него га зови одмах. И тако не силазиш у подрум.
(*Вуче Николицу за руку и испичшавају из сџана*).

Промена сцене

Испокој дана увече.

Дневна соба у сџану џоспође Добриле Маријански

Укључен шелевизор. Весџи о бомбардовању. Гђ-а Маријански и Бранка џију кафу

- БРАНКА: Па то је апсурдно! Малог Дамјана нису пустили преко границе!
- ГОСПОЋА: Да не поверујеш! Звала сам његовог оца да дође по њега.
- БРАНКА: Требало је да га одведе још пре бомбардовања.

- ГОСПОЂА: Дамјан није хтео. Решио да иде са Миленом у Шпанију.
- БРАНКА: Сирото дете. За њега је велики ударац ујаков одлазак из Београда.
- ГОСПОЂА: Јесте. А и бомбардовање. Цео му се живот пореметио. Не уме да се снађе у свему томе. Понекад не знам шта да радим с њим.
- БРАНКА: Одвешће га тата у Бугарску па ће се тамо смирити. *(Испија кафу и усипаје да иде).*
- ГОСПОЂА: Што не поседиш још мало!?
- БРАНКА: Морам кући. За пола сата јавиће се Катарина из Немачке. Ако ме не нађе излудеће од бриге.
- ГОСПОЂА: Стално те проверава?
- БРАНКА: Стално. Понекад ми се чини да је њима теже него нама.

Бранка и зђ-а Маријански усипају и крећу ка вратиима, у шом иренуику у сипан улазе Дамјан и Николица. Обојица једу бурек из харипије. Дамјан је нанервиран, Николица се смеје. Очиљедно је нечим већ секирао браша.

- НИКОЛИЦА: *(Још с вратиша)*
Хоћете ли да и вама испричам виц?
- БРАНКА: Хајде да чујемо.
- НИКОЛИЦА: Живела два црва у говнима, отац и син. Једног дана пита син оца “Тата, зашто ми живимо у говнима. Види друге црве! Живе у воћу, на лишћу, у купусу, на разним лепим местима, само ми у говнима. Што не идемо одавде! Тата одговара: Е сине мој, ово је наша отац-бина!”.

Док Николица ирича виц, Дамјан, на ивици суза улеће у дечију собу и залуши вратиша.

- ГОСПОЂА: Е Николице, Николице!
- БРАНКА: *(Смеје се)*
Добар виц! Где си га чуо?
- НИКОЛИЦА: У реду за млеко.

Промена сцене

Дан двадесет шести

Соба зџ-е Добриле Маријански

Ноћ. Она сјава у свом кревету, Николица на ошоману а Дамјан седи у фойељи и слуша вокмен. Не сме ноћу да заспе. У једном тренућку сирашан прасак. Од експлозије се ломе стакла на прозорима, ломе се и испадају ражасиови од врати. Сјан је јун срце и поломљено дрвје. На сјењенишћу се чује прави сјамаједо комишија који шрче у склонишће. Плачу деца. Нека жена вриши. Г-ђа Маријански и Николица се шрзају из сна. Дамјан шресшрављен, дрмуса час Баку, час Николицу.

ДАМЈАН: Бако, ти си луда, ти си кроз луда.
 ГОСПОЋА: Уразуми се Дамјане. Не бомбардујем ја Београд.
 НИКОЛИЦА: *(Бунован и уљашен)*
 Можда ипак треба ићи у подрум.
 ДАМЈАН: Не у подрум! Требало је отићи одавде.
 ГОСПОЋА: Не вреди. Бомбардују целу земљу.
 ДАМЈАН: Могла си да ме пошаљеш илегално преко границе.
 ГОСПОЋА: Не бој се Дамјане. Сад ће тата да дође по тебе.
 ДАМЈАН: Који тата, бре! Док он стигне сви ћемо изгинути.
 НИКОЛИЦА: Хајде, немој да кукаш. Живи смо, хвала Богу.
 ДАМЈАН: Којем Богу! Да има Бога не би нам се ово догађало.
 ГОСПОЋА: Не хули Дамјане. Ниси ти једини.
 ДАМЈАН: Треба да седимо у подруму као сав паметан свет.
 ГОСПОЋА: Нико није био у подруму. Нисам чула ни да је свирала “шизела”.
 ДАМЈАН: Није ни свирала. Ово је из чистог мира.
 ГОСПОЋА: Сви су нам прозори разбијени.
 НИКОЛИЦА: Срећа што је лето. Замисли да је зима.
 ДАМЈАН: Ти си прави дилеја, увек теби нека срећа.
 ГОСПОЋА: Хајдемо натраг у кревет.
 ДАМЈАН: Какав кревет бако. Види колико је стакла по кући.
 ГОСПОЋА: Очистићемо сутра.

Госпођа и Николица се враћају у кревет. Дамјан хода насумице по сјану.

Промена сцене

Исїїоѡ дана увече.

Дневна соба у сїану ѡсїїође Добриле Маријански

Дан. Сїан, видно демолиран. Покуїљена срча и комади раѡасїїова. Укључен тїелевизор. Весїи о бомбардовању. Г-ђа Маријански оїївара їасијанс. Дамјан и Николица иѡрају домине.

- НИКОЛИЦА: Што не пазиш!? Изгубио си три партије за редом.
- ДАМЈАН: *(Поруши домине са сїїола)*
Нећу више да играм.
- НИКОЛИЦА: Који ти је враг?
(Скуїља домнине са їода)
- ДАМЈАН: Зар ово говно мора стално да буде укључено?
(Нервозно ѡаси тїелевизор)
- НИКОЛИЦА: Одлепио си начисто!
- ДАМЈАН: Ко не би одлепио после оног ноћас.
- НИКОЛИЦА: Бако, зашто ноћас није завијала “шизела” пре оног ршума?
- ГОСПОЂА: Зато што то није било бомбардовање. Експлодирало је складиште муниције доле у шуми. Стакла су нам попуцала од вазушног удара.
- ДАМЈАН: Не треба ни чекати да свира “шизела”. Чим падне мрак треба сићи у склониште и спавати мирно.
- НИКОЛИЦА: Већина комшија тако и ради.
- ГОСПОЂА: Наше предсобље је доста сигурно од ваздушног удара. Могли би да спавамо у претсобљу.
- НИКОЛИЦА: Замисли како је било онима који станују у центру када су бомбардовали Генералштаб!
- ДАМЈАН: Ја сам чуо да су се сви истог часа спонтано исрали и испишали у гаће.
- ГОСПОЂА: Дамјане! Како то говориш!
- ДАМЈАН: Тако су причали у склоништу.
Звони тїелефон. Дамјан скаче и узима слушалицу.
- ДАМЈАН: Хало! Хало!... Ја сам тата.... Ноћас умало да изгинемо... У реду. Зар не може брже? Стално бомбардују... Па добро... Чекам те.... Хоћу, поздравићу.... Тата долази прекосутра ујутро. Фурам одмах у Бугарску а одатле у Шпанију, у Шпанију.
- НИКОЛИЦА: Јеси ли сигуран да ћеш одмах у Шпанију?

Дан двадесет девети

Дамјан седи поред своје сјаковане сјорјске јорбе са рекејима. Зањурио је главу у руке и чека. Гђа Маријански ређа пасијанс. Николица за писањим сјолом јрејисује јо ко зна који јуш јсалм.

ГОСПОЂА: Прошетај мало око куће Дамјане. Седиш спакован од јутрос.

ДАМЈАН: Тата је требало одавно да стигне.

ГОСПОЂА: Можда воз касни, можда га је нешто спречило.

ДАМЈАН: Само ређаш пасијанс.

ГОСПОЂА: Смирује ме.

ДАМЈАН: А како ја да се смирим?! Запалићу цигарету.

ГОСПОЂА: Дамјане!!!

ДАМЈАН: “Дамјане”!!! Ти појма немаш како је мени.

Звони телефон. Дамјан журно узима слушалицу.

ДАМЈАН: Да.... Да тето.... добро сам...
(Разочарано јружа слушалицу Баки)
Твоја ћерка.

ГОСПОЂА: Мила моја. Како си? ... Како је беба?... Као да се сто година нисмо видели... Дамјан?... Да, још је ту. .. Не, није стигао. .... Чекамо га од јутрос.
(Повлачи се у сјрану и насјавља да јрича са ћерком али се не чује)

ДАМЈАН: Сада ће сатима да седе на телефону.

НИКОЛИЦА: Па нека седе. И овако не можемо да се видимо.

ДАМЈАН: Можда мој тата покушава да добије везу а оне блебећу.

НИКОЛИЦА: Који су ти....!
(Засјаје у јола реченице јер оно шјо би хјео да каже није за бакине уши)

Исјој дана јосле неколико сји.

Поново звони телефон. Дамјан се јавља, разговара (не чује се)

ДАМЈАН: Бако, бако, тата неће доћи. Тебе зове на телефон.
(Уздржава се да не зајлаче)

Гђа Маријански узима слушалицу од Дамјана, разговара.

- НИКОЛИЦА: Немој да плачеш Дамјане. Ти си војник.
- ДАМЈАН: А ти мали, чекај само ...
(*Сћеже њеснице. Радо би ударио браћу*)
- НИКОЛИЦА: Немој да се бојиш Дамјане. Знаш како каже Циганка “Неки ће погинете а неки ће преживимо”.
- ДАМЈАН: Само ти филозофирај...
- ГОСПОЂА: (*Сћушћу слушалицу*)
Не пуштају Бугари своје грађане више у нашу земљу. Опасно је.
- ДАМЈАН: Што ме ниси пустила с оним човеком преко границе!?
- ГОСПОЂА: Смири се Дамјане. Сислићемо нешто.
- ДАМЈАН: Шта ћеш да смислиш? Док ти нешто смислиш сви ћемо изгинути.
- НИКОЛИЦА: Зар те није срамота Дамјане. Мислиш да се цео свет врти око тебе.
- ГОСПОЂА: Доста децо.

Промена сцене

Истје ноћи

Дневна соба у сћану ѓосћоће Добриле Маријански

Поред канабећу на коме сћава Г-ћа Маријански расклољена је једна фотелја на којој сћава Николица и унесен је ѓомоћни лежај на коме сћава Дамјан. Кјара се завукла ѓод сћо. Поред Дамјановољ лежаја сћакована сћорћска ѓорба са рекећима. Соба је освейљена кандилом. Николица ѓочиће ѓешко да дшице, онда да цвили и наљзад да скаче ѓо кревећу и вршићи. Г-ћа Маријански усћаје са канабећу и дрмуса Николицу.

- ГОСПОЂА: Николице, душо, шта је, шта си сањао? Пробуди се?
- НИКОЛИЦА: Војска, војници.
(*Грца, ѓлаче*)
Војници лете у ваздух и плачу.
- ГОСПОЂА: Смири се Николице. Нема војника. Сањао си.
- НИКОЛИЦА: Војници се распадају, лете руке, лете ноге, плачу.
Николица не оћварајући очи, ѓрли Баку, она ѓа ѓуљушка као бебу и сћушћу ѓолако у кревећи. Он као да се није ни ѓробудио.
- НИКОЛИЦА: Војници плачу. Крв, свуда крв.

Зайтамњење

Дан тридесети

Дневна соба у сѣлану ѓосѣође Добриле Маријански

Јуѣиро. Г-ђа Маријански је већ усѣала, расѣремилa свој лежај и сѣрема доручак. Не ѣосѣавља сѣо. Једе се са харѣије. Шѣеде се судови јер нема воде за ѣрање. Николица сѣава. Дамјан се ѣробудио али још не усѣаје. Звоно на враѣима. Г-ђа Маријански орвара враѣа. Улази Бранка.

- БРАНКА: Свратила сам да видим да ли је Дамјан отпутовао.
- ГОСПОЂА: Није. Бугари затворили границу за своје грађане. Његов отац не може да дође по њега.
- БРАНКА: И шта ћеш сада?
- ГОСПОЂА: Ноћас смо се договорили да доведем дете до границе па ћемо видети шта ћемо.
- БРАНКА: Знаш да је ризично сада путовати?
- ГОСПОЂА: Одавно је ризично.
- БРАНКА: Да ли ти је бар снаја стигла до Шпаније?
- ГОСПОЂА: Није. Још су у Будимпешти. Тек јуче је добила визе.
- БРАНКА: Тамо су бар безбедне.
- ГОСПОЂА: Прича Таса да су оне вечери отишла за Будимпешту три аутобуса пуна мајки са децом.
- БРАНКА: Отишли су у последњи час. Све горе је. Јавили су мало час на ВВС-у да је ноћас бомбардована касарна у Липовичкој шуми. Изгинуло је много војника.
- ГОСПОЂА: Боже, Николица је плакао у сну због неких војника.
- НИКОЛИЦА: *(Буди се)*
Ко је плакао у сну?
- ГОСПОЂА: Ти. Нешто си страшно сањао.
- НИКОЛИЦА: Ништа нисам сањао.
- БРАНКА: Одох ја.
(Хваѣа се за кваку)
- ГОСПОЂА: Остани мало. Попиј бар кафу.
- БРАНКА: Не могу. Сад ће Катарина да ме зове. Па срећно овај пут.
- Звони ѣелефон. Дамјан се баца на ѣелефон. Бранка излази.*
- ДАМЈАН: Да, да... Бако брзо. Тата тебе зове.

Гђ-а Маријански узима слушалицу од Дамјана, повлачи се мало и разговара.

НИКОЛИЦА: Ништа нисам сањао. Ничега се не сећам.

ДАМЈАН: Ђути сада. Бака прича с мојим татом.

Николица се уврђено окреће на друџу сѣрану и ѣрави се да сѣава. Г-ђа Маријански завршава разговор.

ГОСПОЂА: Договорили смо се. Сутра у подне нас чека на граници.

ДАМЈАН: Опет ће да буде проблема.

ГОСПОЂА: Неће.

ДАМЈАН: На граничном прелазу ме познају. Неће ме пустити ни са бугарским пасошем.

ГОСПОЂА: Идемо аутобусом на други гранични прелаз. Ништа не брини.

НИКОЛИЦА: Ја опет остајем сам са Кјаром.

ГОСПОЂА: Одвешћу и тебе и Кјару код тете на Сењак.

НИКОЛИЦА: Остаћу са Кјаром код куће.

ГОСПОЂА: Николице! Не могу да те оставим тако. Опасно је.

НИКОЛИЦА: Није. Овде је најсигурније. Бојим се да одем одавде.

ГОСПОЂА: Добро. Иди бар у подрум.

НИКОЛИЦА: Не идем никауда.

ГОСПОЂА: Обећај ми да ћеш, ако се будеш бојао отићи у скло-ниште.

НИКОЛИЦА: Обећавам али се нећу бојати. Имам Кјару.

ДАМЈАН: Боље ће ти бити код тете.

НИКОЛИЦА: Баш тебе брига за мене и за све нас. Ти ћеш своје дупе да извучеш.

ГОСПОЂА: Немој Николице. Ко зна када ћемо опет сви бити заједно.

Сѣушѣа се завеса

ЧЕТВРТИ ЧИН

Дан тридесет први

Ресторан на погранични прелазу у Димитровграду.

Конобарица седи за шанком и хекла. Дамјан седи сам за столом. Пред њим је чаша кока-коле. Поред њега његова сирјиска торба са рекејима.

КОНОБАРИЦА: (Дамјану)
Играш тенис?

ДАМЈАН: Ја сам тенисер.

КОНОБАРИЦА: Знам једног тенисера. Дође ми неки род. Зове се Мића. Сигурно си чуо за Мићу.

ДАМЈАН: Нисам.

КОНОБАРИЦА: Како ниси? Сви знају Мићу. Био је на телевизији.
Дамјан не одговара. Пије своју кока-колу. Неколико цренућака ћује.

КОНОБАРИЦА: Јеси ли ти прави тенисер или идеш у школу.

ДАМЈАН: Играм тенис и идем у спортску гимназију.

КОНОБАРИЦА: А тако.

Ојеш ћује мало. Дамјан не подржава разговор. Пијуцка кока – колу.

КОНОБАРИЦА: Јел' та школа у Београду?

ДАМЈАН: Да.

КОНОБАРИЦА: Живиш у Београду. Зато не знаш мога Мићу.

Ојеш ћује. Дамјан је већ скоро попио кока – колу.

КОНОБАРИЦА: Идете мало у Бугарску да се склоните од бомбардовања.

Дамјан не одговара.

КОНОБАРИЦА: Идеш код родбине у Бугарску?

ДАМЈАН: Да.

КОНОБАРИЦА: Кога имаш тамо?

ДАМЈАН: Тату.

КОНОБАРИЦА: Јел' ти тата Бугарин?

ДАМЈАН: Да.

КОНОБАРИЦА: Па сад ти и мајка идете код његових.

ДАМЈАН: То ми је бака.

КОНОБАРИЦА: И ја сам помислила, ал' ко велим, да не погрешим. Сад неке жене касно рађају.

Дамјан ћуџи. Врџи сламчицу од кока – коле.

КОНОБАРИЦА: Зар твоји тата и мама не живе заједно?

ДАМЈАН: Моја мама је умрла.

КОНОБАРИЦА: Ох, извини. Нисам знала. Много ми је жао. Оћеш још једну кока – колу?

ДАМЈАН: Нећу.

Конобарица усџаје иза шанка. Узима две кока коле и носи их за Дамјанов сџо. Седа на друџу сџолицу.

КОНОБАРИЦА: Попићемо заједно по једну. Ја частим.

ДАМЈАН: Није требало госпођо.

КОНОБАРИЦА: Нисам ти ја госпођа. Зови ме тетка Мица.

ДАМЈАН: ОК гос... хоћу рећи тетка Мицо.

КОНОБАРИЦА: Када ти је умрла мајка?

ДАМЈАН: Давно.

КОНОБАРИЦА: Што не живиш са татом?

ДАМЈАН: Живим са баком.

КОНОБАРИЦА: Извини. Распитујем се без везе, а ти можда не волиш да причаш о томе.

Дамјан ћуџи, врџи сламчицу у руци и џоџледа сваки час у враџа.

КОНОБАРИЦА: Што не пијеш кока-колу?

ДАМЈАН: Нисам жедан.

КОНОБАРИЦА: Где ти је баба?

ДАМЈАН: Ту је негде.

Улази ѓ-ђа Маријански и седа за сџо џоред Дамјана. Конобарица усџаје од сџола али мало оклева.

ДАМЈАН: Брзо си стигла.

ГОСПОЂА: Нема гужве.

КОНОБАРИЦА: Ја седо мало да детету правим друштво.

ГОСПОЂА: Врло сте љубазни. Хвала.

КОНОБАРИЦА: Много вам је фин унук. Штета што је тако рано остао без мајке.

ГОСПОЂА: Не знам шта да вам кажем.

КОНОБАРИЦА: Знам како вам је. Имам и ја децу.

ГОСПОЂА: Па хвала још један пут.

КОНОБАРИЦА: А јел' вам он унук од ћерке.

ГОСПОЂА: Јесте. Хвала што сте га забављали.

КОНОБАРИЦА: Извињавам се. Морам да се вратим на радно место.

Конобарица се најзад диже од сџола, седа иза шанка, узима хеклерај и радознано ѓрислушкује раззговор. Госџођа Маријански и Дамјан зоворе џихо и џируде се да их она не чује.

ДАМЈАН: Узела си од тате пасош?

ГОСПОЂА: Ево га.
(Вади ѓасош из ѓашне)

ДАМЈАН: Прешла си границу?

ГОСПОЂА: Прешла и вратила се.

ДАМЈАН: Без проблема?

ГОСПОЂА: Без проблема. Сада још један пут да проверимо документа па идеш ти.
(Вади документиа из своје ѓашне, ѓрелистиава их и све сџавља у Дамјанову малу ѓорбу која се носи ѓреко рамена)
Границу ћеш да пређеш пешке сам. На прелазу дај прво само пасош.

ДАМЈАН: ОК. Све си ми већ рекла.

ГОСПОЂА: Добро, крећемо.

Гђ-а Маријански и Дамјан усџају.

КОНОБАРИЦА: Попиј сине кока-колу.

Дамјан ѓије на брзину кока-колу. Мало осџавља на дну и зџра флашицу у сџрану.

КОНОБАРИЦА: Што журиш толико?

ГОСПОЂА: Отац га чека на граници.

КОНОБАРИЦА: Па срећно малиша. Када се будеш враћао јавни се тетка Мици.

ДАМЈАН: Ђао.

Промена сцене

Гранични прелаз.

Нема сцена. Види се и српска и буџарска сирана. Српска је у првом плану, буџарска у позадини. Царинарници и погранична полиција и с једне и са друге сирани су на свом месту. Са Буџарске сирани Дамјанов шаја ситоји поред буџарских полицајаца. Долазе Г-ђа Маријански и Дамјан са побором. Дуго се зрле. Г-ђа Маријански шајуће Дамјану нешто на уво. Дамјан клима главом па ојет зрли баку. Назад креће. Г-ђа Маријански оситаје да ситоји на свом месту. Дамјан долази са побором до српске пограничне полиције. Ситоји побор, показује пасош. Дуго за ситојију, вади један по један докумен. Одговара, клима главом. Не зледа у бакином правцу. Назад прелази границу. Иде преко "ничје земље" према буџарској полицији. Иде унапешке, полако и маше. С времена на време ситоји побор и маше баки обема рукама. Г-ђа Маријански маше њему. Сцена траје дуго. Прелази полицајац Г-ђа Маријански.

ПОЛИЦИЈАЦ: Не можете ту да стојите. Удаљите се са граничног прелаза.

Г-ђа Маријански се без речи удаљава али се осврће и маше. Теку јој сузе низ образе. Није ни свесна да илче. Дамјан и даље иде унапешке полако. Шаље пољубце и маше.

Промена сцене

Ресторан на граничном прелазу

Г-ђа Маријански седи за столом. Конобарица иза шанка кува кафу. За другим столом седи цариник и пијуца ракију из чокањчиша.

КОНОБАРИЦА: Оде дете!

ГОСПОЂА: Оде.

КОНОБАРИЦА: Јел' вам много тешко?

ГОСПОЂА: Много.

Конобарица доноси г-ђи Маријански кафу и седа с њом за сто.

КОНОБАРИЦА: Попијте кафу док је врућа. Биће вам лакше.

ГОСПОЂА: Хвала.

КОНОБАРИЦА: И шта ћете сада?

ГОСПОЂА: Враћам се у Београд. Кад полази први аутобус?

КОНОБАРИЦА: Па требало би сутра сабајле да има један.

ЦАРИНИК: Немојте се ослањати на њега. Није сигурно.

ГОСПОЂА: Морам некако до Београда. Има ли сада нешто одавде до Ниша? Од Ниша ћу се лакше снаћи.

КОНОБАРИЦА: Нема више ништа. Можда ујутро.

- ГОСПОЂА: Онда је боље да ухватим онај воз у 1,30'. Ако и он није укинут.
- ЦАРИНИК: То је међународни воз. Прешао је границу данас у 13 часова. Требало би и да се врати.
- КОНОБАРИЦА: Јеси ли сигуран?
- ЦАРИНИК: Сигуран сам. То је наша композиција и морају да је врате али то је последњи воз. Затварају границу.
- ГОСПОЂА: Онда никако не смем да га пропустим.
- ЦАРИНИК: Боље причекајте неки дневни аутобус. Сигурније је сада да се путује дању.
- ГОСПОЂА: Нећу. Сутра морам да стигнем кући.
- КОНОБАРИЦА: А што? Један дан ко ни један.
- ГОСПОЂА: Млађи унук је остао сам.
- КОНОБАРИЦА: Што и њега не одведосте код оца у Бугарску?
- ГОСПОЂА: Дуга је то прича. Има ли неки аутобус до железничке станице?
- ЦАРИНИК: Нема.
- ГОСПОЂА: Има ли такси?
- ЦАРИНИК: Нема.
- КОНОБАРИЦА: Мој девер иде до града неким послом. Питаћу га да вас одбаца до станице. Неће вас коштати више него такси.
- ГОСПОЂА: Питајте свог девера молим вас.
- КОНОБАРИЦА: Кола су му већ пуна, али, нисте ви дебели, сабићете се некако.
- ГОСПОЂА: Нема проблема. Платићу колико кошта.

Промена сцене

Железничка станица у Димитровграду.

Иста чекаоница као пре недељу дана само је сада празна. Шалиер за продају карата заворен. Нигде живе душе. Гђа Маријански седи сама на клупи. Нема прилаза. Замисљено гледа пред себе. Са њом показује 9 саати.

Промена сцене

Просјор иза железничке станице.

Гђа Маријански покушава да уђе у станични бифе али је заворено. Све је замрачено и улице и куће. Шета постојано постојом улицом до хотела. И хотел је заворен и замрачен.

Промена сцене

Чекаонице железничке станице.

Гђ-а Маријански седи на белој клупи на средини чекаонице. Са њом изнад шалтера за продају карата показује 10.30'. Све је празно. Враћа према перону су закључана. Све је замрачено сем чекаонице. Улази сељак 50-тих година. Стирвали се на клупу поред радијатора. Лежи неко време немично. Онда седа. Хуче.

СЕЉАК: Путујем пешке од данас у подне, ноге ми се надуле.

ГОСПОЂА: *(Осећа се обавезна да каже нешто јер сем ње нема никога у чекаоници)*
Одакле путујете?

СЕЉАК: Врћем се од работу. Идем од село до село, нигди нема аутобус да ме одбаци.

ГОСПОЂА: Све је стало.

СЕЉАК: До јутра нема да стигнем кући.

ГОСПОЂА: Имате ли сада неки воз?

СЕЉАК: Ама јок. Који воз! Сврнух мало да се одморим и осушим. Киша ме пратила целим путем.

ГОСПОЂА: Жао ми је.

СЕЉАК: Шта има да ти је жао.
(Вади њоску ракије из џепа. Добро напегне. Брише рукавом зрлић флаше и пружа флашу зђ-и Маријански)
Пивни дедер мало. Добро је на ово време.

ГОСПОЂА: Хвала, не пијем.

СЕЉАК: Како оћеш.
(Напегне из њоске још један њућ, легне и зајвори очи)

Чује се њисак локомотиве. Воз улази у станицу. Ошћравник возова ошћкључава враћа која воде на перон. Улази неколико њућника и журно излазе из станичне зђраде. У чекаоници осћјаје Грчки хуманићарац који је ушао с њима. Ошћравник возова закључава враћа која воде на перон и излази из чекаонице. Хуманићарац носи велики кофер. Седа на клупу поред зђ-је Маријански и одмах усћјаје са ње. Прошетћа до шалтера. Куца на шалтер, Жена која продаје карте ошћвори шалтер.

ХУМАНИТАРАЦ: Када има воз за Грчку.

ЖЕНА

ЗА ШАЛТЕРОМ: Нема више возова преко границе. Последњи воз за Софију је отишао у 13. часова. Више ни један не иде преко границе.

ХУМАНИТАРАЦ: Ја морам хитно у Солун.

ЖЕНА

ЗА ШАЛТЕРОМ: Жалим.

Шалтиер се зајивара а Хуманијарац сјоји неколико иренушака неодлучан на сред чекаонице. Онда седа на белу клују поред Г-ђе Маријански – једино слободно местио. Једно време обоје ћуше. Чује се само како сељак на клуји поред радијатора хрче. Хуманијарац усјаје, прошећа по чекаоници, чииа једно време Ред возње, па ојети седа на клују поред зђ-е Маријански. Нервозан је и узнемирен.

ХУМАНИТАРАЦ: (Не обраћа се никоје конкретјо)
Морам сутра да стигнем у Солун.

ГОСПОЂА: Што не пређете пешке границу?

ХУМАНИТАРАЦ: Како пешке?

ГОСПОЂА: Једноставно. Ја сам данас границу прешла пешке, у оба правца. Одвела сам унука у Бугарску и вратила се.

ХУМАНИТАРАЦ: Ја путјем у Грчку а не у Бугарску.

ГОСПОЂА: Схватам, али ви више немате шансе било куда да отпутујете из ове земље нормално. Све је стало.

ХУМАНИТАРАЦ: Шта ми саветујете?

ГОСПОЂА: Нађите некога да вас одбаци до другог граничног прелаза, аутомобилсног, пређите пешке границу, а на граници ћете лако наћи неки превоз до Софије.

ХУМАНИТАРАЦ: Не путјем у Софију него у Солун.

ГОСПОЂА: Али до Софије има само неколико километара. Из Бугарске можете да путјете куда хоћете. Тамо нема ни рата ни бомбардовања. Тамо је све нормално.

ХУМАНИТАРАЦ: Да. У праву сте, али како да стигнем до тог прелаза?

ГОСПОЂА: Ноћу тешко. Морате да сачекате јутро, а онда нађите некога од мештана да вас одбаци.

ХУМАНИТАРАЦ: И целу ноћ да преседим у чекаоници!?

ГОСПОЂА: Има ту близу хотел. Могли би сте тамо да преспавате али је замрачено. Чини ми се да је затворен.

ХУМАНИТАРАЦ: Оставићу кофер у гардероби па ћу да прошетам до хотела.

ГОСПОЂА: Гардероба не ради.

Зашамњење

Саӣи изнад шалѿера за ѿродају караѿиа ѿказаује 11 саӣи. Сеља̄к сѿава на клуѿи. Гђ-а Маријански седи на другој и гледа ѿреда се. Хуманиѿарац шеѿиа ѿ чекаоници. Чиѿиа ред вожње, ѿросѿекѿи за ѿуѿовање омладине ѿ свеѿиу и све шѿио може да се ѿрочиѿиа. Сеља̄к оѿивара очи, ѿогледа у саӣи и диже се са клуѿе.

СЕЉАК: Баш сам добро одспава. Дуго још има да се путује.

Сеља̄к набије шајкачу на чело и излази из чекаонице. Госпођа Маријански се ѿрже из дремежа, ѿдиже главу и ѿгледа за ѿим.

ХУМАНИТАРАЦ: Баш иронично делује овај проспект за путовање омладине по свету.

ГОСПОЂА: Гротескно.

ХУМАНИТАРАЦ: Дубоко ми је жао због свега што се дешава у овој земљи Госпођо.

(Гђа Маријански не реагује на ову изјаву. Хуманиѿарац ѿоћуѿи један ѿренуѿиак)

А куда ви путујете?

ГОСПОЂА: У Београд. Чекам воз из Софије у 1,30'. То је последњи воз. Више ни један неће ући у нашу земљу.

ХУМАНИТАРАЦ: Немојте тим возом да путујете. Тај воз ће да бомбардују. Имам поуздане имформације.

ГОСПОЂА: Ризиковаћу.

ХУМАНИТАРАЦ: Немојте да ризикујете. Верујте ми. Ја сам из грчке хуманитарне мисије. Био сам месец дана у Нишу. Сада ми је препоручено да одмах напустим вашу земљу. Посебно су ми нагласили да ће тај воз да буде бомбардован. Сачекајте до јутра. Сигурно има неки аутбус.

ГОСПОЂА: Не. Идем овим возом ако дође. Не брините, ако ја будем у њему неће га бомбардовати.

ХУМАНИТАРАЦ: Чудни сте ви Срби. Имате чудан смисао за хумор.

ГОСПОЂА: Нисам се шалила. Просто немам осећај да ћу погинути. А ви одлично говорите српски.

ХУМАНИТАРАЦ: Хвала. Студирао сам у Сарајеву четири године.

ГОСПОЂА: А тако!

ХУМАНИТАРАЦ: Одлично познајем вашу земљу.

Једно време ћуѿе. Хуманиѿарац шеѿика ѿ чекаоници горе доле, а гђ-а Маријански седи на белој клуѿи и гледа ѿред себе.

ХУМАНИТАРАЦ: Дивим се вашем херојском народу Госпођо.

- ГОСПОЂА: Не осећам се ни мало херојски, али хвала вам.
- ХУМАНИТАРАЦ: Просто је фасцинантно како ви својим телима браните своје мостове од агресорских бомби. Импресивно. Излазе млади људи, старци, мајке возе своје бебе у колицима, сви носе мете на грудима и певају на мостовима под ваздушном опасношћу. Дубоко сам потресен тим хероизмом. Сигурно се поносите својим народом.
- ГОСПОЂА: Не бих о томе...
- ХУМАНИТАРАЦ: Не, госпођо, слободно реците. Чему лажна скромност.
- ГОСПОЂА: Никада се не бих одрекла свога народа. Волим своју земљу, верујем да сам патриота, али мислим да је овај хероизам о коме ви говорите будалаштина.
- ХУМАНИТАРАЦ: Како?...
- ГОСПОЂА: Пркос и инат су најглупље и најпогубније особине мога народа. На жалост, често их мешају са јунаштвом.
- ХУМАНИТАРАЦ: Ви сигурно не мислите тако?
- ГОСПОЂА: Мислим. Управо тако мислим.
- ХУМАНИТАРАЦ: Огорчени сте због нечега.
- ГОСПОЂА: Нисам огорчена. Само сам обесхрабрена, уморна и уплашена. Јако сам уплашена.

Заштамбење

Гђ-а Маријански седи на белој клупи и дрема. Хуманићарац лежи на клупи поред радијатора и спава. Са њ изнад шалтера за продају карата показује 1 саат. У чекаоницу улази старија жена са девојчицом и седе на клупу поред гђ-е Маријански. Девојчица седе на иренуиак, али брзо устаје и ширкара по празној чекаоници

- СТАРИЈА ЖЕНА: Чекате некога?
- ГОСПОЂА: Не. Путујем у Београд.
- СТАРИЈА ЖЕНА: Овим возом у 1,30 што долази из Софије?
- ГОСПОЂА: Да.
- СТАРИЈА ЖЕНА: Јесте ли сигурни да ће стићи?
- ГОСПОЂА: Па скоро да сам сигурна. Чула сам да је то наша композиција и да мора да буде враћена.
- СТАРИЈА ЖЕНА: Дај Боже. Неко ми рече да Бугари више не пуштају у нашу земљу.

- ГОСПОЋА: Не пуштају. Мог зета нису пустили.
- СТАРИЈА ЖЕНА: Надам се да пуштају наше грађане.
- ГОСПОЋА: Наравно. Зашто их не би пуштали!?
- Неколико људина се смеју.*
- СТАРИЈА ЖЕНА: Шта мислите докле ће овако?
- ГОСПОЋА: Како?
- СТАРИЈА ЖЕНА: Па мислим, докле ће да нас бомбардују?
- ГОСПОЋА: Појма немам.
- СТАРИЈА ЖЕНА: Мислите да може да потраје?
- ГОСПОЋА: Све је могуће.
- СТАРИЈА ЖЕНА: И ја чекам тај воз. Чекам ћерку. Она је новинарка. У Софији је дописник Радио Ниша.
- ГОСПОЋА: Она је сигурно боље обавештена о томе шта се догађа.
- СТАРИЈА ЖЕНА: Требало би, али није. Оставила је дете код мене уместо да га поведе са собом. Могле су обе да седе тамо док не прође ова несрећа.
- ГОСПОЋА: Из ове коже никада не можемо.
- СТАРИЈА ЖЕНА: Бар да није знала, али знала је.
- ГОСПОЋА: Сви смо знали, али нико није веровао да ће до овога стварно доћи.
- Писак локомотиве. Воз из Софије улази у њојино замрачену железничку станицу. Оштравник возова ојкључава вратица за њерон. Хуманићарац Грк се буди и љрилази Госпођи Маријански.*
- ХУМАНИТАРАЦ: Молим вас Госпођо будите разумни. Сачекајте до јутра на неки аутобус или воз. Имам сигурно обавештење да ће овај воз бити бомбардован.
- ГОСПОЋА: Хвала Вам на бризи али идем овим возом.
- Са замраченог њерона излази само једна љућница, млада жена са два кофера и великом љућном љорбом љреко рамена. Прићрчавају јој стћарија жена и девојчица. Грле се и љубе. Стћарија жена узима један кофер, девојчица хваћта маму за руку и журно излазе из чекаонице. У љролазу Стћарија жена махне руком гђ-и Маријански и она јој оћћоздрави на истћи начин.*
- ХУМАНИТАРАЦ: Срећан вам пут Госпођо. Молићу се за вас.
- ГОСПОЋА: И ја вама желим свако добро и срећан повратак кући.

Грк, хуманићарац чврстио сћеже руку зђ-и Маријански. Хћео би нешићо да јој каже, али одусијаје.

ГОСПОЋА: Хвала вам на бризи ... и на свему...

Промена сцене

Воз за Београд

Поћћуно мрачна комћозиција на ћоћћуно замраченој железничкој сћаници. Освећљава се само један ваћон. У ћај ваћон улази само једна ћућница – Гћ-а Маријански. Чим је ушла освећљење се у ваћону гаси. Воз ћоћћуно замрачен ћолази са замрачене железничке сћанице ћоћћуно замраченом ћрућом.

Куће у ћоћћуном мраку. У кућеу само Гћ-а Маријанаки. Улази кондукћер.

КОНДУКТЕР: Има ли кога?

ГОСПОЋА: Молим?

КОНДУКТЕР: Могу ли да оставим код вас ову кесу. Цео вагон је у мраку а сви купеи празни.

(Кондукћер улази у куће, качи кесу на кућицу за ка-ћућ)

Ако кесу оставим у празном купеу нећу моћи да је наћем.

ГОСПОЋА: Зар нигде никог нема? Зашто нема светла?

КОНДУКТЕР: Због ваздушне опасности. На свакој станици осветљавамо само један вагон и сви путници улазе у њега. Тако су разрећени по целом возу.

ГОСПОЋА: Доста је непријатно. Зашто тако?

КОНДУКТЕР: Да буде што мање жртава ако нападну воз.

ГОСПОЋА: Постоји ли опасност да воз буде бомбардован?

КОНДУКТЕР: Постоји. На жалост.

ГОСПОЋА: Када стижемо у Београд?

КОНДУКТЕР: У зору. Ако стигнемо.

Кондукћер ищчезава у мраку. Воз клоћара. Гћ-а Маријански се једва назире. Једно време се нишћа не дешава онда се оћварају враћа на кућеу.

ЛУДАК: Има ли овде кога?

ГОСПОЋА: Да.

ЛУДАК: О фала ти Боже. Проћо цео воз, нигде живе душе.

ГОСПОЋА: Баш је непријатно.

ЛУДАК: До куда путућте?

- ГОСПОЋА: До Београда.
- ЛУДАК: А ја до Пирот. Жена ме оставила.
(Припаљује цигарету и уљачем покушава да осветли лице ње Маријански)
- ГОСПОЋА: Ја бих вас молила, ако пушите да пређете у други купе. Извините молим вас. Имам астму. Тешко подносим дувански дим.
- ЛУДАК: Нема проблема. Ће да угасим цигару.
(Гаси цигарету)
Ни муж вам не пуши?
- ГОСПОЋА: Удовица сам.
- ЛУДАК: Тако лепа и млада а већ удовица. А мене жена баш сад оставила.
- ГОСПОЋА: Имам 75 година и деветоро унучади. А и шепала сам. Лева ми је нога 10 сантиметара краћа од десне.
- ЛУДАК: Нек су живи и здрави. А моја жена се прокурвала.... Мене стрпала у лудару а она побеже с оним дрипцем... Идем да је задавим. Што нема овде светла да се гледамо ко људи у очи. Овако у мраку ....
- ГОСПОЋА: Замрачен је воз због бомбардовања.
- ЛУДАК: А јес. Сигурно због бомбардовање. А кад ти је муж умреја.
- ГОСПОЋА: Има већ десет година
- ЛУДАК: И нисте се удавали Госпођо?
- ГОСПОЋА: Не.
- ЛУДАК: А, да извините, сигурно имате швалера.
(Чека неколико тренутака на одговор, али одговора нема)
Ова моја курвештина не може без швалера ни дан да проживи. Од мен' оће да направи лудака само да може да се курва. Ал' нема то код мен'. Идем сад да је удавим.
- ГОСПОЋА: Шта мислите, хоће ли воз на време стићи у Београд?
- ЛУДАК: Од куде да знам. Ја не путујем у Београд.
- ГОСПОЋА: Да, рекли сте. Извините, заборавила сам.
- ЛУДАК: Видесте ли милицију да прегледа воз.
- ГОСПОЋА: Не, долазио је само кондуктер.

- ЛУДАК: Ама то ти је исто. Прерушио се у кондуктера да ме лакше укеба.
- ГОСПОЋА: Ускоро ће да се врати. Оставио је овде хлеб и јогурт.
- ЛУДАК: Камуфлажа. Сад се цела милиција дигла мен' да тражи. Ал' знају да сам лукав па се камуфлирају.
- ГОСПОЋА: О!
- ЛУДАК: Пре три дана сам побего из лудару. Све се возим горе – доле, горе – доле, да приметим траг.
- ГОСПОЋА: Паметно.
- ЛУДАК: И шта рече, муж ти умреја а ти немаш швалера.
- ГОСПОЋА: Ноћ је доста хладна. У зору ће бити магле.
- ЛУДАК: Могли би, ако сте расположени, да се швалеришемо мало. Тек да убијемо време.
- ГОСПОЋА: Чула сам да ће да бомбардују овај воз.
- ЛУДАК: Е, тели би они, ал' не може. Поставили смо Теслину мрежу изнад пруге. Има бомбе само да чвркају по њој. Само овако: чврк' чврк' чврк'...
- ГОСПОЋА: Занимљиво. Нисам знала.
- ЛУДАК: То нико не зна. Зато и јури милиција да ме убије.
- ГОСПОЋА: Да, сад разумем.
- ЛУДАК: Што ти реко за швалерацију немо да свађаш ко неку обавезу. Ја то реко више ко љубазност. А ти види ...
- ГОСПОЋА: За који минут стижемо у Пирот.
- ЛУДАК: Нећу да силазим у Пирот. Ово с жену је камуфлажа. Никад нисам био жењен. Ће путујем до Београд, да вам правим друштво.
- ГОСПОЋА: Немојте због мене. Шта ћете у Београду?
- ЛУДАК: Могу да свратим до стрике. Он је на власти. Да попричамо мало о Теслиној мрежи.
- ГОСПОЋА: Немојте ме погрешно схватити али мислим да није у овом тренутку zgodно да посетите стрику. На њега сигурно мотре па ће да вас улове.
- ЛУДАК: А јел'? Право кажете. Што стрику да упетљавам.
- ГОСПОЋА: Онда пожурите. Ево улазимо у Пирот.
- ЛУДАК: У богца му!

Писак локомоџиве. Воз се заусџавља.

ГОСПОЃА: У Пироту смо! Ако брзо не сиђете воз ће кренути.
Нема много путника.

ЛУДАК: Кад добро промислим. ...

ГОСПОЃА: Немојте да мислите. Док ви мислите воз ће да крене а
милиционер прерушен у кондуктера само што није до-
шао...

*Лудак брзо излази, скоро искаче и воз одмах креће. Гђ-а Маријански
усџаје и оџвара џрозор.*

ГОСПОЃА: О Боже! .... Како би ми добро сада дошла она ракија!

*Гђ-а Маријански се наслања на џрозор, неколико џренуџака сџоји неџо-
мично а онда, изненада џочиње џрчевџџо, необузвано да џлаче. Једно
време се чује само клоџарање воза и њен џлач.*

Рез

*Почиње да свиће, Гђ-а Маријански седи већ сасвим џримирена у уџлу до
враџа. Улази Кондукџер и узима своју кесу са кукице за каџуџе.*

КОНДУКТЕР: За мање од пола сата смо у Београду.

ГОСПОЃА: Хвала.

Кондукџер излази, Гђ-а Маријански усџаје, облачи манџил.

Промена сцене

Сџан Гђ-е Маријански

*Гђа Маријански сџиже кући. Улази у сџан. Николица је очџледно џровео
џешику ноћ. У зору џа је савладао сан. Сџава у џреџсобљу, склужчан на
ћебџџу са Кјаром. Једном руком, у којој држи мали дрвени крсџић је
обџрлио џса. Враџа од дневне собе су оџворена, укључен је џтелевизор.
Гђа Маријански нежно џокрива Николицу ћебџџом, скида манџил, изува
џџеле, облачи џаџуче, иде у куџаџило, џере руке, одлази у кухињу,
џрисџаља кафу. Николица и Кјара и даље сџавају. За џо време сџикер
јавља да је рано јуџрос бомбардован ауџобус Димџџровџрад – Ниш и да
су сви џуџници изџинули. Гђ-а Маријански, џоџресена овом веџћу, џри-
лази икони исџод које џори кандило, крсџи се и џиџо шаџуће молиџџву док
се џолако сџуџиџа завеса*

(Или џџраје одјавна шџиџа)